

Απρίλιος 2020

ΤΕΥΧΟΣ 1

Ο ΛΟΓΟΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΣ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

ΠΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Εκδόσεις—Εργαστήρια—Πολυχώρος
Γεωργίου Ξέπαπα, 73136, Χανιά
email: ekd.radamanthys@gmail.com
Ιστοσελίδα: <https://christostsantis.com>

ΤΕΥΧΟΣ 1
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2020

Γράφουν:

Αθανασάκη Άρια
Αθανασόπουλος Νάσος
Βεριβάκη Χριστίνα
Δασκαλάκη Μαρία
Κακάρογλου Λεωνίδα
Κατζουρού Τώνια
Κατσικανδαράκη Μαρία
Λουλαδάκη Αργυρώ
Λούντζης Γιώργος
Μιχελογιάννης Σήφης
Μπεμπλιδάκη Αγγελική
Τσαντής Χρήστος
Χατζηαποστόλου Μαρία
Χορομίδου Δανάη
Χουρδάκη Ανδρομάχη

Αρχισυντάκτης:
Τσαντής Χρήστος

Φωτογραφία:
Αθηνά Γαλανάκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

5: ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΙΚΑΝΔΑΡΑΚΗ & ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΝΤΗΣ—
ΠΑΡ' ΤΟ ΑΛΛΙΩΣ ΑΝΘΡΩΠΕ!

6: ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ—ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

6: Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ—ΖΩΗ

7: Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ «Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ... ΜΕΓΑΛΟΣ ΖΩ-
ΓΡΑΦΟΣ ΤΩΝ ΤΑΠΕΙΝΩΝ»

8: ΑΝΡΙ ΑΜΙΕΛ—ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ

8: ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΑΝΤ—ΣΤΙΣ ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑ-
ΤΟΛΗΣ

9: ΚΑΒΑΦΗΣ—ΠΕΡΙ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΒΑΣΜΑΤΟΣ

10: ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΝΤΗΣ—Ο ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ
ΚΑΙ Η ΜΥΡΤΩ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΤΟΥ Δ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

11: ΜΑΡΙΑ ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ—ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ Χ.
ΚΩΣΤΑΝΤΟΥΔΑΚΗ «ΚΙ ΕΤΣΙ Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΩΡΑΙΑ»

13: ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΧΟΥΡΔΑΚΗ—ΡΙΖΕΣ

14: ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ—ΣΤΟ ΛΕΥΚΟ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ

16: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ «ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑ-
ΚΗΣ» ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

17: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΕΜΠΛΙΔΑΚΗ—ΑΓΓΕΛΙΚΑ

18: ΣΗΦΗΣ ΜΙΧΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ—ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ
Α.ΣΧΕΤΑΚΗ «ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ»

20: ΚΑΡΟΥΖΟΣ—ΕΙΚΟΝΑ

21: ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΝΤΗΣ—Η ΨΥΧΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΣΤΙΣ
ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ COVID-19

21: ΜΑΡΙΑ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ—ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

22: ΔΑΝΑΗ ΧΟΡΟΜΙΔΟΥ—ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΑΥΘΕΝΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΣΕΩΝ

27: ΝΑΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ—Η ΓΕΥΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.
ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΓΙΩΝΗ «ΝΕΡΑΝΤΖΑΚΙ
ΜΕ ΑΓΚΑΘΙΑ»

29: ΤΩΝΙΑ ΚΑΤΖΟΥΡΟΥ—ΣΤΗ ΒΙΛΛΑ ΣΒΑΡΤΣ

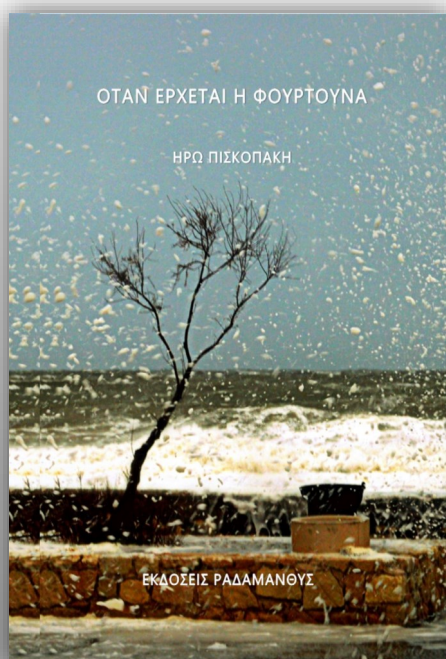
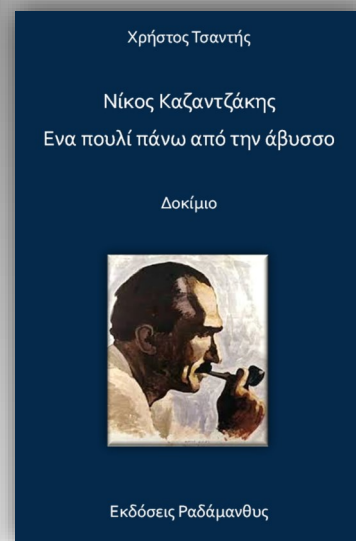
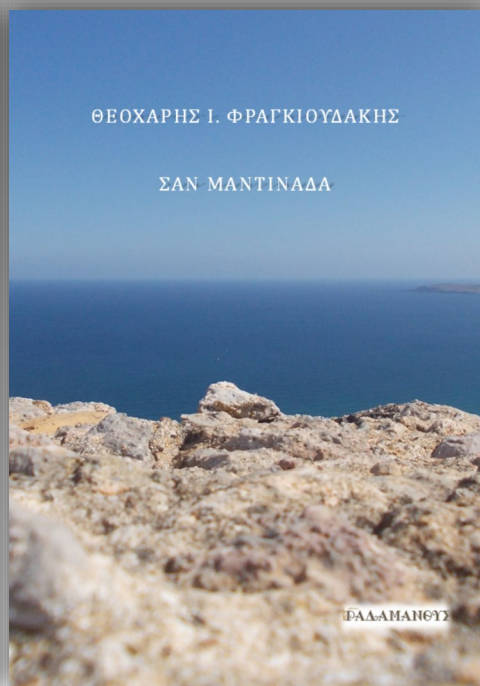
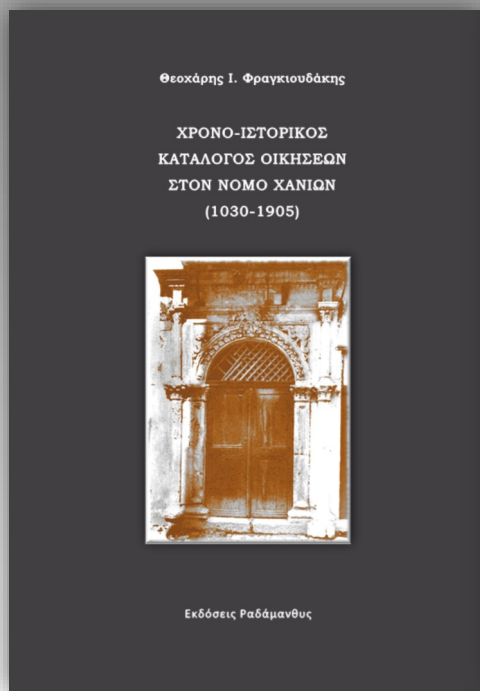
31: ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΟΥΝΤΖΗΣ—ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΜΟΥ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

33: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΕΡΙΒΑΚΗ—Η ΑΜΝΗΣΙΑ

34: ΑΡΙΑ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗ—ΜΟΝΑΞΙΑ ΙΟΓΕΝΗΣ

34: ΑΡΓΥΡΩ ΛΟΥΛΑΔΑΚΗ—Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ

ΝΕΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

ΠΑΡ' ΤΟ ΑΛΛΙΩΣ, ΑΝΘΡΩΠΕ!

Οι μέρες που περιγράφει ο Σαραμάγκου στο «Περί Τυφλότητας» έπαψαν πλέον να αποτελούν σενάριο για ταινία. Οι λέξεις ξέφυγαν από τις σελίδες του βιβλίου και γέμισαν τους τοίχους των σπιτιών, τις αυλές και τους έρημους δρόμους. Η ασθένεια της τυφλότητας στο έργο του Σαραμάγκου εμφανίστηκε, σχεδόν, από το πουθενά. Ο κορονοϊός όμως, δεν εμφανίστηκε με τον ίδιο τρόπο. Υπάρχει, μάλιστα, καταγεγραμμένη έκθεση του ΟΗΕ, από το φθινόπωρο του 2019, που προειδοποιούσε.

Η στήριξη και η ενίσχυση των δημόσιων υποδομών υγείας αντιμετωπίστηκε διαχρονικά ως μια επιλογή που έχει «κόστος» για την οικονομία. Ακόμη και στην Κίνα – που κατάφερε μέσα σε χρόνο ρεκόρ να φτιάξει νέα μεγάλα νοσοκομεία – το δημόσιο σύστημα υγείας έχει αποσυνταχθεί, με συνέπεια να μη μπορεί να ανταποκριθεί σε καταστάσεις κρίσης.

Οι επιστήμονες θα προσδιορίσουν στην πορεία επακριβώς την αλληλουχία των γεγονότων που οδήγησαν στην εμφάνισή του ιού, αν και η διαδρομή δεν είναι άγνωστη. Από τη γρίπη των πτηνών και των χοίρων, στη νόσο των τρελών αγελάδων, από το Aids, στο H1N1, στο SARS και τώρα COVID-19. Και δεν ξέρουμε ακόμη τι άλλο θα ακολουθήσει.

Δύσκολο να πειστεί κανείς ότι όλες αυτές οι ασθένειες είναι τυχαίες καταστάσεις.

Δεν σχετίζονται με το διατροφικό μοντέλο που έχει διαφημιστεί και επιβληθεί;

Δεν σχετίζονται με την υποβάθμιση των υπηρεσιών υγείας παγκόσμια;

Δεν σχετίζονται με τη βιομηχανία του φαρμάκου;

Δεν σχετίζονται με τις βιομηχανίες του πολέμου;

Δεν σχετίζονται με το πρότυπο ζωής, που στο βωμό του πρόσκαιρου κέρδους θυσιάζει την ίδια τη ζωή;

Δεν σχετίζονται με την υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής που αδιαφορεί για το συλλογικό-κοινωνικό συμφέρον, παρά προτάσσει τη στενά ατομική επιδίωξη για καλοπέραση, με κάθε τρόπο, με κάθε μέσο,

χωρίς κανένα σεβασμό στο περιβάλλον, στη φύση, στον ίδιο τον άνθρωπο;

«Για ασφάλεια κυκλωθήκαμε με τείχη – και γίνανε τα τείχη φυλακή μας», έγραφε ο Κώστας Ουράνης. Κι αυτό κόσμος, ο γεμάτος τείχη, θέλει να εξασφαλίσει την «καλοπέρασή του» φτιάχνοντας στρατόπεδα συγκέντρωσης για να προφυλαχθεί από τις γενιές των ξεκληρισμένων – φιγούρες οι οποίες βγήκαν μέσα από άλλο βιβλίο, από το «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται», του Νίκου Καζαντζάκη.

Και τώρα; Η καλοπέραση έγινε κρίση και οι πτήσεις διακόπηκαν, κι όσες υπάρχουν δεν αποτελούν πλέον επιλογή, αλλά μεγάλο ρίσκο με τον ιό να πλανάται στον αέρα. Φανταστείτε πως ακόμη κι έτσι όμως, εμείς εδώ μπορούμε να βγούμε στον ήλιο. Δεν σφυρίζουν οι βόμβες πάνω από τα κεφάλια μας. Τα δίκτυα της ύδρευσης και του ηλεκτρικού λειτουργούν ακόμα. Τα σούπερ μάρκετ διαθέτουν τρόφιμα και προμήθειες. Τα φαρμακεία λειτουργούν. Τι συμβαίνει άραγε, εκεί που όλα αυτά καταρρέουν; Τι συμβαίνει όταν ο άνθρωπος δεν έχει πλέον ενσυναίσθηση; Όταν δεν γνωρίζει καν τι σημαίνει αυτή η λέξη;

Κι αφού περάσει και τούτη η κρίση – ας ελπίσουμε ότι αυτό θα γίνει σύντομα και με τις λιγότερες απώλειες – τι θα μείνει τελικά; Θα υπάρξει συνειδητοποίηση και απαίτηση για αλλαγή πορείας, ατομικά και συλλογικά; Θα φωνάξει κανείς: «Παρ' το αλλιώς, άνθρωπε»;

Κάθε κρίση μπορεί να μετατραπεί σε ευκαιρία.

Σε ευκαιρία για ατομικό και συλλογικό αναστοχασμό, έτσι που να ενισχύσει τις όποιες δυνατότητες υπάρχουν για αλλαγή πορείας, πιο κοντά στον εαυτό μας, πιο κοντά στη φύση μας, στην κατανόηση ότι «είμαστε όλοι κομμάτια του ίδιου δέντρου».

Χρήστος Τσαντής & Μαρία Κατσικανδράκη

Νικηφόρος Βρεττάκος

Προσκλητήριο

...Κοιτάχτε αυτή τη θάλασσα που δίχως
ακτή λαμποκοπά, κι αυτού του δέντρου
το λύγισμα, με πόση εμπιστοσύνη
δεν κρέμεται στον άνεμο! Κοιτάχτε
τα ράμφη των πουλιών που ακινητούνε
το μεσημέρι, τους σκισμένους βράχους...
Ασύγκριτη είναι η μέρα που απ' το βάθος
με κυκλικές ψηλώνει παρελάσεις
κι απέραντος ο κόσμος! Σηκωθείτε!
Η θάλασσα ανεβαίνει στην αυλή μας
κ' οι ορίζοντες χτυπούν τις πόρτες μας!

Πάνω απ' το δροσερό κι ήσυχο κύμα
Ξαναγυρίζει η άνοιξη. Τ' αγέρι
πηδά απ' της χαραυγής τη ρόδινη άχνα
στη θεία μας Γη! Τα μέτωπα αναπνέουν
κι ανθίζουν τα χαμόγελα που πλέκουν
το μέλλον της ζωής. Αγαπηθείτε...

Γιατί, αδελφοί, να κάνουμε τις νύχτες
στοχαστικές, τις μέρες να βαραίνουν
απ' τη μελαγχολία τους, τραβηγμένες
στων θαλασσών τις άκρες; Τί στοιχίζει
στ' αηδόνι το τραγούδι κι η ευγένεια
στην πρωινή βροχή; Αγαπηθείτε...

Ας κλείσουμε κι εμείς τον προορισμό μας
καθώς αυτός ο ήλιος εκεί πάνω.
Ας φεύγουμε ανεβαίνοντας. Και τέλος
ας κάψουμε τα σύνορα του Κόσμου,
καθώς εκείνος, μ' αναμμένα ρόδα...

Γ. Τσουκαλάς

Ζωή

Εζήτησες πολλά. Η ζωή δεν μπόρει να τα δώσει.
Είπες: θα φύγω! Κι έφτασες στο χείλος του γκρεμού.
Κι όταν το χάος αντίκρυσες, μάταια τα βρήκες όλα
πήρες το δρόμο, σκεφτικός, ξανά του γυρισμού.

Κ' είπες: θα φτιάξω έναν δικό μου κόσμο και θα ζήσω.
Κύμα πλημμύριζε η ζωή τα στήθη σου με ορμή.
Βρήκες το μέγα μυστικό που διώχνει την ανία:
Να ζεις χίλιες ζωές μαζί μέσα σε μια ζωή.

Να φεύγεις το περίβλημα του τραγικού εαυτού σου.
Να λες: αμφέβαλλα συχνά, κι είστεψα πολύ.
Να απομακρύνεις τ' όνειρο από σε, κι ύστερα πάλι
Ν' αφήνεις μόνη την καρδιά για να τ' αναπολεί.

Μέλισσα να 'σαι αδιάκοπα που πάει από άνθος σε άνθος,
αχτίνα, που στη χλόη κεντά παιχνίδια από σκιές.
Ταξίδια να ονειρεύεσαι και να μην ταξιδεύεις.
Να χάνεσαι μέσα στις μύριες που έπλασες ζωές.

Να δίνεσαι. Μα κι από σε τίποτα να μη δίνεις.
Κι όταν η ώρα σου η στερνή σημάνει οριστικά,
να πεις: αυτό ήτανε πολύ! Κ' ήταν και τόσο λίγο!
Και ν' απορείς ο Θάνατος πως τη Ζωή νικά...

Κωστής Παλαχιάς

«Ο Παπαδιαμάντης... ο μεγάλος ζωγράφος των ταπεινών»

Άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ακρόπολη» στις 4 Τετάρτη 1911, σαν πρόχειρη κριτική μελέτη και αποχαιρετισμός...

Την ώρα τούτη, καθώς απλώνει' έξω ένα βράδυ ολόμαυρο ύστερ' από μια παγωμένη θλιβερότατη μέρα μου έρχεται το άσαφνο μήνυμα. Πέθανε ο Παπαδιαμάντης.

Ο θάνατος για τους ανθρώπους της ψυχής και της ζωής της τέχνης και της σημασίας του νησιώτη λογογράφου, είναι σα να μην έχει νόημα. Να που δε με ταράττει, να που δε με συγκινεί! Με κάνει μόνο και στοχάζομαι. Συγκεντρώνομαι. Βλέπω, θέλω κάτι να δράξω. Κάτι να καταλάβω τελειωτικά και ακέρια να παραστήσω από το πρόσωπο το μεγάλο και το χαρακτηριστικό, που το καρφώνει έξαφνα, μια για πάντα, το χέρι του Χάρου, και μας το κάνει έξαφνα άγαλμα που μας γοητεύει και φάντασμα που μας ανατριχιάζει.

Ο θάνατος, σβήνοντας τα μάτια τέτοιων ανθρώπων, πλάθει μαζί την εικόνα τους και στερεώνει τη μνήμη τους, εργάζεται σαν ποιητής Ντάντες και σαν τεχνίτης Μιχαήλ-Αγγελος.

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ποιητής με τον πεζό το λόγο, και κάποτε, μα πολύ σπάνια, με το στίχο, ένας από τους ξεχωριστούς αρμονικούς αντιπροσώπους της νέας και άμουσης ακόμα σε πολλά Ελληνικής ψυχής. Μέσα στο έργο του το απλό και το αστόχαστο, που συνεχίζει και τελειώνει τη Βυζαντινή παράδοση σε κάποια της σημαντικά στοιχεία, και στα καλά και στα πονηρά, ακόμα και με τα νεκρά της γλώσσας και του ύφους, τα σπαρμένα μέσα εκεί και κρατημένα με κάποιο πείσμα και με κάποια αντίσταση και με όλη την επιμονή του ανθρώπου του αναθρεμμένου καλογερικά, με τη μνήμη του και με την καρδιά του γιομάτη από βιβλικά ρητά και λειτουργικά τροπάρια. Εξακολουθεί και συμπληρώνει τη Βυζαντινή παράδοση με κάτι τι μονότροπο και σχεδόν ακίνητο, με κάποια χάρη και συγκρατημένο και αφέλεια και σοβαρότητα που δεν της λείπει το χαμόγελο, και με θρησκευτικότητα που δεν της απολείπει ολότελα και η έγνοια του κοσμικού• με τρόπους και με θέματα, με σχήματα και με μικρογραφήματα, με ιστορίες και με ζωγραφιές που θυμίζουν κάποιες «μινιατούρες» των πατέρων μας

μέσα στα Βαγγέλια και στα προσευχητάρια, ό,τι πιο δέξιο και ό,τι πιο λεπτότερο έχει να δείξει η Βυζαντινή τέχνη κάθε φορά που με λιγοστά μέσα κατορθώνει πολλά και συγκινεί δυνατά• πιο κοντά, στ' αποτελέσματα τούτα, με την κλασική τέχνη, με την αρχαία την ομορφιά.

Το έργο τούτο είναι μαζί δροσολογημένο από το γλυκοχάραμα των νέων καιρών. Ο καλόγερος ποιητής, σχεδιάζοντας με την εκκλησιαστική του γλώσσα, αραδιάζοντας συχνά πυκνά «τα γερά ελληνικά» του σκο-

λειού του για να διαβαστεί από τους, σαν εκείνον, γραμματισμένους, καθώς φαντάζεται, και διαβασμένους αναγνώστες του, ο ποιητής αυτός είναι διπρόσωπος.

Με την ψυχή του την άλλη, που δεν είναι ξεραμένη• από του σκολείου την παράδοση, βλέπει, φέρνει, κουβεντιάζει, ανασταίνει, χρωματίζει, κάνει μουσική τη σκέψη του, ανοίγει τα παράθυρα του σπιτιού του για να μπει καθαρό μέσα του το ελληνικό το φως, ο ελληνικός ο αέρας, ανοίγει διάπλατες τις πόρτες του, για να μπει μέσα στο σπίτι του και να καθίσει και να μιλήσει και να κλάψει και να χορέψει και να ζωγραφιστεί και να ζήσει διαλεγμένη, ξεκαθαρισμένη, μα πάντα χωρίς πόζα, χωρίς ρητορική, χωρίς καμιάν έγνοια να φαντάζει και να δειχτεί, και για τούτο σημαντικότερη και αληθινότερη, απαλή κ' ευγενική πάντα κ' εκεί που σαν

πρόστυχη φέρνεται κ' εκεί που σαν ακάθαρτη ξεμυτίζει, η Ρωμιοσύνη κάποιων τόπων μας, μέσα στα νησιά μας, στις ήμερες ακρογιαλιές μας, στα ζωγραφισμένα μας βουνά, στα ζαφειρένια μας κύματα, στα πρασινισμένα μας τα καλύβια, μικροί και μεγάλοι, άντρες, και γυναίκες, άνθρωποι φτωχοί και λαϊκοί και ακέραιοι και αγνοί και παραστατικοί μέσα στα πάθη τους, στις αγάπες τους, στα γλέντια τους και στα μεθύσια τους, στο σάλεμα και στην ακινησία τους, στην ταπεινότητα και στη μικρότητά τους.

Ο Παπαδιαμάντης ο μεγάλος ζωγράφος των ταπεινών. Ο ιστορικός των «Θαλασσιών ειδυλλιών», ο απέρिटτος και ασχημάτιστος κ' ελκυστικός κ' ευκολοδιάβαστος και ξεχωριστός ακόμα κι από την αδιαφορία του προς το τεχνικό το ξετύλιμα των ιστοριών του, προς ό,τι ονομάζεται συμμετρία και σύνθεση.

Απαλός και αφρόντιστος, αυτοσκεδιαστής, που τραγουδά πιο πολύ και που δημοσιογραφεί παρά που χτίζει και που καλλιτεχνεί τις ιστορίες του- κάτι το αντίθετο προς τον άλλον τον ομότεχνο και τον αντίμαχο, προς τον Καρκαβίτσα, τον τραχύ, το φροντισμένο, το βουλευτή, τον ηρωικό δημοτικιστή, που μας επιβάλλεται με τα στοιχεία της δύναμης, εκεί που ο Παπαδιαμάντης μας κυριεύει με τα στοιχεία της χάρης. Μα μήπως η δύναμη δεν είναι χάρη; Και μήπως η χάρη δεν κρύβει κάποια δική της δύναμη;

Το έργο του Παπαδιαμάντη, το μαζί εκκλησιαστικό και κοσμικό, Βυζαντινό και ανθρώπινο, κάτι τι δισταχτικό και κυματιστό, γελαστό και μελαγχολικό, το λυρικό και το δραματικό, το δίγλωσσο και δίψυχο, δείχνει, και με τα στοιχεία του αυτά, ζωηρότερο, από άλλα έργα, την κατάσταση της νέας ελληνικής ψυχής.

Είναι κείμενο και μαρτυρικό για τον ιστορικό και το μελετητή των πραγμάτων μας και των καιρών μας, ασύγκριτα σπουδαιότερο από τις βουλές μας και από τους νόμους μας.

Από τον καιρό, εδώ και τριάντα χρόνια, που πρόβαλε με το «Χρήστο Μιλλιόνη» του και με τη «Γυφτοπούλα» του, ίσα με τα τελευταία του έργα, όλα σκόρπια σ' εφημερίδες και περιοδικά, και ανεύρετα και ανέκδοτα, ο ποιητής αυτός ο περίφημος και ο ατύ-

πτωτος, ο χριστιανός και ο αλκοολικός, ο ψάλτης του ναού και ο πιστός της ταβέρνας, ο λατρευόμενος από τους νέους γύρω του και ο απλησίαστος, ο ντυμένος σα ζητιάνος, και ο εμπνευσμένος σαν από τη μοσκοβολιά δροσερότατων μενεξέδων, ο ακάθαρτος Παπαδιαμάντης και ο γλυκύτατος τραγουδιστής του «Φτωχού Αγίου» και της «Νοσταλγού», είδος τι Βερλαίν, μα πιο πολύ κανονικός, μα λευκός στη ζωή του όσο δεν ήταν ο μεγάλος Φράγκος ομόφυλός του* από τα 1880 ίσα με τα τώρα, ο Παπαδιαμάντης έζησε περιφρονημένος και δοξασμένος, μοναχικός και καταφρονητικός, όσιος και αλήτης.

Μα πάντα έσταζε κάποιο μέλι από τα χείλη του, και το κοντύλι του, έτσι, άκοπα, άνετα, απρόσεχτα, με δυο τρεις μολυβιές μας άφηνε στο χαρτί αξέχαστα «σκίτσα», που το στόμα τους ήθελε φιλή, και τα μάτια τους γυρεύαν αγάπη και μας τραβούσε ο άνθρωπος αυτός απάνου στα γραμμένα του και μας αντάμωνε αδερφώνοντάς μας με τη συγκίνηση και με τη συμπάθεια. Τέτοιος είναι ο τεχνίτης. Σκάφτει μέσα στη συνείδηση των ομοίων του και την ανυψώνει, ως είναι και διαβατικά, την ανθρωπιά τους.

Εδώ και δεκατέσσερα χρόνια μέσα στο περιодικό η «Τέχνη» προσπάθησα κάπως μεθοδικότερα να σημειώσω την εντύπωση που μου προξενεί το έργο του Παπαδιαμάντη. Τα λίγα λόγια τούτα, πρόχειρα και άταχτα αυτοσχεδιασμένα, καιρό δεν έχω σήμερα να τα συγυρίσω και να τα ξετυλίξω.

Μακαρισμένε και αξέχαστε, ένας δικός σου στίχος ξεφυτρώνει τώρα στα χείλη μου, στίχος λυπητερός και όμως απριλιάτικος, και με όλο το χειμώνα που με ζώνει:

*Τ' αηδόνια αυτά που κελαηδούν,
μου φαίνεται πως κλαίν'...*

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ανρί Αμιέλ - Ημερολόγια

30 Δεκεμβρίου 1850

Κάθε μπουμπούκι δε φουντώνει παρά μια φορά και το κάθε λουλούδι δεν έχει παρά τη δική του στιγμή της τέλει ομορφιάς. Το ίδιο συμβαίνει και με τον κήπο της ψυχής μας: το κάθε αίσθημα έχει το ανθισμένο του λεπτό, δηλαδή την ξεχωριστή, λουσμένη στο φως, στιγμή της ώριμης χάρης. Το κάθε άστρο περνάει μόνο μια φορά τη νύχτα από τη γραμμή του μεσημβρινού επάνω απ' τα κεφάλια μας και τρεμολάμπει για μια στιγμούλα. Έτσι και στον ουρανό της διάνοησης: για κάθε στοχασμό δεν υπάρχει παρά μία στιγμή στο ζενίθ, όπου αυτός μπορεί να βασιλέψει με όλη του τη λάμψη, με όλο το ηγεμονικό του μεγαλείο.

Καλλιτέχνη, ποιητή ή στοχαστή, άδραξε τις ιδέες και τα αισθήματά σου σε αυτή την ξεχωριστή και περαστική στιγμούλα, για να τ' αποδώσεις και να τ' αποθανάτισεις, γιατί εκείνο είναι το υπέρτατο σημείο τους. Πριν από εκείνη τη στιγμή δεν έχεις από όλα αυτά παρά μόνο αόριστα σκίτσα ή σκοτεινές προαισθήσεις. Υστερα από αυτή τη στιγμή, δεν θα έχεις παρά εξασθενημένες μνήμες ή ανήμπορες μετάνοιες. Η στιγμούλα εκείνη είναι του ιδανικού η στιγμή.

*Ο Ανρί Αμιέλ (1821-1881), υπήρξε καθηγητής της Φιλοσοφίας και της Αισθητικής στην Ακαδημία της Γενεύης. Έργα του στοχαστή δημοσιεύτηκαν μετά από το θάνατό του.

Oscar Wilde

Στις γαλάζιες χώρες της Ανατολής

Ο Oscar Wilde επισκέφθηκε την Ελλάδα σε νεαρή ηλικία. Ο ίδιος έτρεφε ιδιαίτερη αγάπη στα ελληνικά γράμματα και έγραψε μία μελέτη, στα χρόνια που σπούδαζε στο κολέγιο του Δουβλίνου, με τίτλο: Η κοινωνική ζωή στην Ελλάδα από τον Όμηρο μέχρι τον Μέγανδρο. Στα φοιτητικά του χρόνια επισκέφθηκε την Ελλάδα...

Η θάλασσα ήτανε σαν από ζαφείρι, και τα ουράνια φλογισμένα σαν οπάλι* αναμμένο.

Τ' αγέρι φυσούσε πρίμα και μας έφερνε προς τις γαλάζιες χώρες της ανατολής. Από την πλώρη αγνάντεψα μ' ολόγοργη ματιά τη Ζάκυνθο, μέσα από τις ελιές τούς κρυψώνες,

και τα λιμάνια και τα γκρεμόβραχα της Ιθάκης, του Λυκαίου τη χιονισμένη κορφή, κι όλες τις ανθόσπαρτες Αρκαδικές ραχούλες. Το πανί χτυπούσε απάνω στο κατάρτι, στο πλάι του караβιού μουρμούριζε ο αχός του κυμάτου, και κορσιών ο αχός που γελοούσανε στην πρύμνη. Άλλος ήχος κανέναν. Και σαν άρχισε να καίγεται πύρινη και η δύση, και καβάλα στα κύματα να τρέχει κατακόκκινος ο ήλιος, τότε πια πατούσα στο χώμα της Ελλάδας απάνω... Oscar Wilde

*ορυκτό του οποίου ορισμένες ποικιλίες χρησιμοποιούνται ως πολύτιμοι λίθοι.

Καβάφης *Περί βιβλίων και διαβάσματος*

**«Τα στοιχεία του σχεδιάσματος» (1856)
Περί βιβλίων και διαβάσματος***

Η κρίση σας θα είναι, φυσικά, πολύ επηρεασμένη από το λογοτεχνικό σας γούστο. Κι αλήθεια, γνωρίζω πολλούς ανθρώπους που έχουν το πιο αγνό γούστο στη λογοτεχνία, αλλά νόθο γούστο στην τέχνη, κι αυτό είναι ένα φαινόμενο που με κάνει κι απορώ αρκετά, μα δεν γνώρισα ποτέ κάποιον με νόθο γούστο στα βιβλία, κι αληθινό γούστο στους πίνακες. Επίσης έχει πολλή σημασία για σας, όχι μόνο για χάρη της τέχνης, αλλά για κάθε είδους χάρη, σε τούτες τις μέρες του κατακλυσμού από βιβλία, να κρατηθείτε πέρα απ' τ' αλμυρά τέλματα της λογοτεχνίας, και να ζήσετε πάνω σ' ένα μικρό ξερονήσι ολόδικό σας, με μια πηγή και μια λίμνη πάνω του, καθαροί και καλοί. Δε μπορώ, φυσικά, να σας υποβάλω την εκλογή της δικής σας βιβλιοθήκης: το κάθε μυαλό χρειάζεται διαφορετικά βιβλία.

Υπάρχουν όμως μερικά βιβλία που όλοι

τα χρειαζόμαστε, και ασφαλώς, αν διαβάσετε Ομηρο, Πλάτωνα, Αισχύλο, Ηρόδοτο, Δάντη, Σαίξπηρ και Σπένσερ, όσο θα έπρεπε, δε θα χρειαστείτε μεγάλο μάκραιο των ραφιών δεξιά κι αριστερά τους για λόγους μόνιμης μελέτης.

Από τα σύγχρονα βιβλία, γενικά αποφεύγετε τη λογοτεχνία των περιοδικών και των επιθεωρήσεων. Κάποτε μπορεί να περιέχουν καμιά χρήσιμη περίληψη ή ένα υγιές κομμάτι κριτικής, αλλά οι πιθανότητες είναι δέκα στις μία πως ή θα σας κάνουν να χάσετε τον καιρό σας ή θα σας παραπλανήσουν. Αν θέλετε να καταλάβετε οποιοδήποτε θέμα, διαβάστε το καλύτερο βιβλίο πάνω του που μπορούν να σας συστήσουν: όχι μια κριτική του βιβλίου. Αν δεν σας αρέσει το πρώτο βιβλίο που δοκιμάσατε, ψάξτε για άλλο, μα μην ελπίζετε ποτέ πως θα καταλάβετε το θέμα δίχως κόπο, με τη βοήθεια μιας κριτικής.

Αποφεύγετε ιδίως εκείνο το είδος της λογοτεχνίας που έχει ύφος αυθεντίας. Είναι η πιο φαρμακερή απ' όλες. Κάθε καλό βιβλί-

ο ή μέρος βιβλίου, είναι γεμάτο από θαυμασμό και δέος. Μπορεί να περιέχει σταθερούς ισχυρισμούς ή αυστηρή σάτιρα, μα ποτέ δεν χλευάζει εν ψυχρώ, ή ισχυρίζεται με υπεροψία, και πάντα σας οδηγεί να σέβεστε ή ν' αγαπάτε κάτι με όλη σας την καρδιά. Δεν είναι πάντα εύκολο να διακρίνετε τη σάτιρα των βιβλίων της φαρμακερής ράτσας, από τη σάτιρα των ευγενών και αγνών βιβλίων. Γενικά όμως μπορείτε να παρατηρήσετε πως τα ψυχρόαιμα, τα Οστρακοειδή και Βατραχοειδή βιβλία χλευάζουν το αίσθημα, και τα θερμόαιμα, τ' ανθρώπινα βιβλία, την αμαρτία...

Διαβάζετε λίγο κάθε φορά, προσπαθώντας να νιώσετε ενδιαφέρον για μικρά πράγματα, και διαβάζετε όχι τόσο για χάρη της υπόθεσης όσο για να γνωριστείτε με τους ευχάριστους ανθρώπους που στη συντροφιά τους σας φέρνει ο συγγραφέας. Ενα κοινό βιβλίο συχνά θα δώσει πολλή τέρψη, αλλά είναι μόνο το ευγενές βιβλίο που θα σας δώσει αγαπητούς φίλους. Να θυμάστε, ακόμη, πως έχει ολιγότερη σημασία για σας στα πρώτα σας χρόνια, αν τα βιβλία που διαβάζετε είναι έξυπνα, παρά αν είναι ορθά. Δεν εννοώ καταθλιπτικά ή αποκρουστικά διδακτικά, αλλά πως οι σκέψεις που εκφράζουν πρέπει να είναι δίκαιες, και τα αισθήματα που διεγείρουν γενναϊόφρονα...

Ασφαλώς τώρα, και ίσως και για όλη σας τη ζωή, κάνουν πιο φρόνιμα οι δάσκαλοί σας όταν σας μαθαίνουν ν' αρκείσθε στην ήρεμη αρετή, και πως η καλύτερη λογοτεχνία και καλλιτεχνία για σας είναι όταν σας δείχνουν στην καθημερινή ζωή, και σε οικεία πράγματα, στόχους για επιπτικό μόχθο, και ταπεινή αγάπη.

ΚΑΒΑΦΗΣ

*Κ. Π. Καβάφης,
Πεζά-Μελέτες-Αποκηρυγμένα ποιήματα.
Παρουσίαση: Γιώργη Πικρού.
Εκδόσεις Γιάννη Οικονόμου*

Ο Μενέλαος Λουντέμης και η Μυρτώ

Η συγκλονιστική ιστορία του μεγάλου λογοτέχνη και ο «χαμός» της κόρης του κατά τη διάρκεια της εξορίας

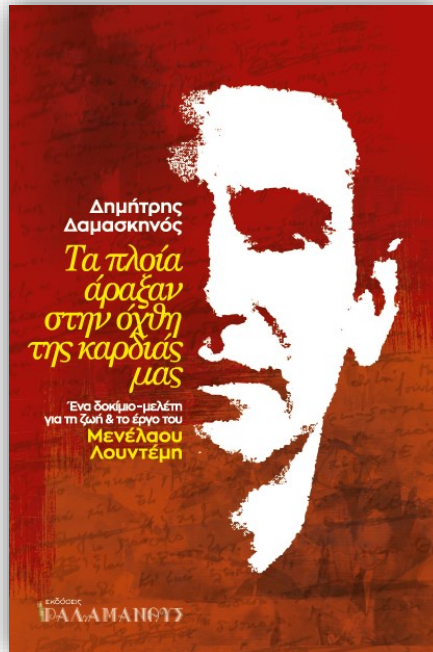
Με ντοκουμέντα από το βιβλίο του Δημήτρη Δαμασκηνού «Τα πλοία άραξαν στην όχθη της καρδιάς μας. Ένα δοκίμιο-μελέτη για τη ζωή και το έργο του Μενέλαου Λουντέμη», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

«Μέσα στην πείνα και στις εκτελέσεις, υπήρξε μια ευχάριστη στιγμή για τον Μενέλαο Λουντέμη: τον Απρίλιο του 1942 παντρεύτηκε μία θαυμάστριά του από αστική οικογένεια, την Έμυς Μαυρογιάννη», γράφει στο βιβλίο του ο Δημήτρης Δαμασκηνός και συνεχίζει: «Οι δυο τους συναντήθηκαν για πρώτη φορά το καλοκαίρι του 1936 στην Αιδηψό, όπου ο πατέρας της είχε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και ο Λουντέμης έψαχνε για δουλειά. Τέσσερα χρόνια αργότερα θα συναντηθούν ξανά στο βιβλιοπωλείο «ΑΕΤΟΣ», όπου είχε πάει με μία ξαδέλφη της για να τον συναντήσει. Ήξερε πως σύχναζε εκεί. Τα είπαν, έκλει-σαν ραντεβού και έγιναν ζευγάρι. Ο γάμος έγινε στο σπίτι του Καραγάτση, Σπάρτης 14, στην πλατεία Αγάμων, με κουμπάρο τον Άγγελο Σικελιανό και καλεσμένο όλο τον καλλιτεχνικό κόσμο. Απουσίαζαν όμως οι γονείς και τ' αδελφία της Έμυς μυσ που ήταν αντίθετοι σ' αυτόν το γάμο. Το νεαρό ζευγάρι νοίκιασε ένα σπιτάκι στον Βύρωνα, στην αυλή ενός άλλου σπιτιού κι έζησε φτωχικά εκείνα τα φοβερά χρόνια της Κατοχής. Και στην αντάρα του Δεκέμβρη γεννήθηκε η κόρη τους, η Μυρτώ».

Από την αντίσταση στην εξορία

Το 1943 και το 1944 ο Λουντέμης εκδίδει την «Έκσταση» και το «Γλυκοχάραμα». Ο ίδιος βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της πάλης ενάντια στους ναζί κατακτητές, καθώς είναι ο γραμματέας της Οργάνωσης διανοομένων του Ε.Α.Μ. Κατά τη διάρκεια των Δεκεμβριανών καταγγέλλει την ένοπλη Αγγλική επέμβαση και αφήνει σαφείς υπαινιγμούς για το ρόλο που έπαιξε η Ε.Σ.Σ.Δ.

Το 1946 κυκλοφορεί το αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα «Καληνύχτα Ζωή» και το «Συννεφιάζει», που όπως γράφει ο Δημήτρης Δαμασκηνός στο βιβλίο του: «είναι το πρώτο μυθιστόρημα από τη σειρά των βιβλίων με συνοχή που θα μπορούσε να ονομαστεί η τετραλογία του Μέλιου».

«Η Μυρτώ χάθηκε»

Ο Μενέλαος Λουντέμης συνεχίζει να γράφει και να μιλά εναντίον της τρομοκρατίας που έχουν εξαπολύσει κρατικές και παρακρατικές συμμορίες της δεξιάς, μαζί με πρώην συνεργάτες των Γερμανών, που σε μια νύχτα μετατράπηκαν σε συνεργάτες των Άγγλων. Ο συγγραφέας θα βρεθεί εξόριστος στην Ικαρία, χωρίς να έχει απαγγελθεί εναντίον του καμία κατηγορία. Μαζί του, στο Γολγοθά του, η γυναίκα του Έμυ και η μικρή κορούλα της η Μυρτώ. Θα ακολουθήσει η μακριά νύχτα της εξορίας και των βασανιστηρίων. Από την Ικαρία, στη Σάμο και από εκεί στο κολαστήριο της Μακρονήσου, στον Αη-Στράτη.

«Το 1954», γράφει ο Δημήτρης Δαμασκηνός, «διακόπηκε για λίγο η εκτόπιση του Λουντέμη στον Αη-Στράτη. Βρέθηκε τότε στην Αθήνα γιατί η υγεία του είχε κλονιστεί και μετά από διαμαρτυρία της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών μεταφέρθηκε εκεί για νοσηλεία στην κλινική Λευκός Σταυρός στα Ιλίσια».

Εκεί θα λάβει ένα γράμμα από τη σύζυγό του, που ως εκείνη τη στιγμή ακολου-

θούσε στα βάσανά του τον Λουντέμη. Στο γράμμα της τον ενημερώνει ότι το παιδί είναι άρρωστο και πως θα υπογράψει δήλωση μετανοίας για να προστατέψει την κόρη τους. Μάλιστα, επισκέφθηκε τον Λουντέμη στον Αη-Στράτη και τον ενημέρωσε ότι θα πάρει τη Μυρτώ στη Γερμανία για να τη βάλει σε νοσοκομείο. Έπειτα από λίγο καιρό ένα γράμμα από την Έμυ, φτάνει στα χέρια του Λουντέμη: «Χάσαμε το παιδί. Ήταν βαριά άρρωστο. Δεν άντεξε».

Ο Μενέλαος Λουντέμης συγκλονίζεται. Η ζωή μοιάζει πια να μην έχει κανένα νόημα. Αλλά... Τα χρόνια περνούν. Ο Λουντέμης συνεχίζει να είναι εξόριστος. Μάλιστα, το Μάρτη του 1956 θα δικαστεί γιατί η Εισαγγελία τον κατηγορήσε ότι η συλλογή διηγημάτων «Βουρκωμένες μέρες» είναι έργο «υπονομευτικό και αντεθνικό». Την ίδια χρονιά εκδίδεται το γνωστό σε όλους «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα». Στις 13 Μαρτίου του 1958, έπειτα από έντεκα ολόκληρα χρόνια εξορίας ανακοινώνεται η παύση της εξορίας του Μενέλαου Λουντέμη.

Τα βάσανά του όμως δεν έχουν τελειωμό. Δύο μήνες μετά από την παύση της εξορίας του τον προσκαλούν από την Ένωση Ρουμάνων Συγγραφέων να επισκεφθεί το Βουκουρέστι. Ταυτόχρονα προσκλήθηκε στο Παγκόσμιο Συνέδριο Ειρήνης στη Στοκχόλμη και μίλησε στα εγκαίνια του μνημείου που είχε φτιαχτεί στο κολαστήριο Μπούχενβαλντ, ένα από τα στρατόπεδα εξόντωσης που είχαν δημιουργήσει οι ναζί. Στην ομιλία του ο Λουντέμης κατήγγειλε, ανάμεσα στα άλλα, το καθεστώς των διώξεων που υπήρχε στην Ελλάδα, και πριν προλάβει να επιστρέψει η ελληνική κυβέρνηση του αφαίρεσε την ιθαγένεια. Έτσι εγκαταστάθηκε στο Βουκουρέστι, όπου τον περίμενε μία μεγάλη έκπληξη... Σε κάποια εκδήλωση συνάντησε τον Χρήστο Τεγόπουλο, ο οποίος του είπε πως η κόρη του, η Μυρτώ, ήταν ζωντανή...

Χρήστος Τσαντής

Η Μαρία Χατζηαποστόλου*
για το βιβλίο
του Χρήστου Κωσταντουδάκη
«Κι έτσι... η ζωή είναι ωραία»

«Υπάρχουν μόνο δύο τρόποι να ζήσεις
την ζωή σου.

Ο ένας είναι να ζεις λες και τίποτε δεν
είναι θαύμα.

Ο άλλος λες και όλα είναι ένα θαύμα»,
Albert Einstein

«...Αν είναι σημαντικό τούτο το βιβλίο
είναι επειδή αποτελεί έναν ύμνο στην αν-
θρωπιά και στον αγώνα για επιβίωση, με
στόχο τη βίωση μιας ζωής πιο φυσικής και
αβίαστης, μιας ζωής όπου ο άνθρωπος θα
βιώνει τον Παράδεισο εδώ και τώρα. Είναι
ένα βιβλίο που υπερασπίζεται την έκπληξη
που αιματοδοτεί και νοηματοδοτεί την
ύπαρξη ως αντίσταση κατά της βεβαιότη-
τας, μέσα από τον αέναο χορό πάνω στην
καταστροφή και ιδιαίτερα τη στιγμή της
απόλυτης, φαινομενικά, αποτυχίας –όπως
θα έκανε ένας ανυπότακτος Ζορμπάς– οδη-
γεί σ' ένα παιχνίδι άνευ όρων και ορίων.
Γιατί το παράλογο και το άδικο του θανά-
του οδηγεί σε αγώνα για υπαρξιακή ελευ-
θερία...».

Υπάρχει ζωή μετά το θάνατο; Αναρω-
τιόμαστε όλοι. Αναρωτηθήκαμε, όμως, πο-
τέ, αν υπάρχει ζωή πριν από το θάνα-
το; Βιαζόμαστε να μεγαλώσουμε. Μεγαλώ-
νουμε. Νοσταλγούμε τα παιδικά μας χρό-
νια. Σπουδάζουμε. Εργαζόμαστε. Παντρε-
ύμαστε. Ή επιλέγουμε να μην παντρευτού-
με. Βιαζόμαστε να πραγματοποιήσουμε
τους στόχους και τις φιλοδοξίες μας. Βια-
ζόμαστε, βιάζοντας τη ζωή. Χάνουμε στιγ-
μές πολύτιμες θυσιάζοντάς τες, στο βωμό
ενός αβέβαιου μέλλοντος που κάποτε θα
έλθει για να επαληθεύσει την ύπαρξή μας.
Χάνουμε τη θαλπωρή της οικογένειας, το
γέλιο των φίλων, την ανάπαυλα της ξενοια-
σίας, καταδυναστευόμενοι από το καθημε-
ρινό άγχος. Επιβιώνουμε. Μήπως, όμως,
ξεχνάμε στ' αλήθεια να ζήσουμε; Φοβό-
μαστε το θάνατο. Μήπως επειδή δεν έχου-
με ζήσει στην ουσία τη ζωή;

Ξεφυλλίζοντας το παρόν βιβλίο προ-
γευόμαστε από το εξώφυλλο ακόμη την
υπαρξιακή συλλογιστική του: το ρολόι –

συμβολίζοντας την έννοια του χρόνου–
βοηθά τον αναγνώστη να εισαχθεί στη
μυσταγωγία του χρόνου. Ο χρόνος «τρέχει»
και μαζί του κι εμείς. Είναι γεγονός πως ο
άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον χρόνο με
δύο τρόπους: γραμμικά και κυκλικά. Αντι-
λήψεις προερχόμενες από την ανθρώπινη
εμπειρία, καθώς από τη μία πλευρά υπάρ-
χει η γραμμική πορεία της ζωής από τη
γέννηση ως το θάνατο και από την άλλη, η
κυκλική εναλλαγή ημέρας και νύχτας και
φυσικά ο αέναος κύκλος των εποχών. Απο-
τέλεσμα τούτης της πραγματικότητας είναι
ο άνθρωπος να αντιλαμβάνεται τον χρόνο
σαν μια γραμμή που εκτείνεται απεριόρι-
στα από το παρελθόν προς το μέλλον. Έτσι,
ο άξονας του χρόνου μπορεί να παρασταθεί
γραφικά ως εξής: παρελθόν – παρόν – μέλ-
λον. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά
στο οπισθόφυλλο του βιβλίου:

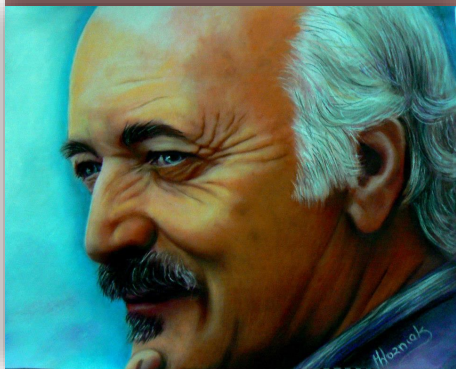
«Η ζωή κινείται, όπως κι ο χρόνος,

γραμμικά, με πυκνώματα κι αραιώματα.
Κρύβει εκπλήξεις, στήνει παγίδες, ενίοτε
ακολουθεί τον κανόνα του εκκρεμούς, μια
από δω και μια από κει. Απεχθάνεται την
ακινησία».

Στην ορθόδοξη θεολογία υπάρχει ο
λεγόμενος «λειτουργικός χρόνος», όπου
μέσα από τη βίωσή του: «Γέννηση, ζωή,
πάθος, Σταυρός και Ανάσταση, τα σημαντι-
κότερα γεγονότα, σταθμοί του λειτουργι-
κού χωροχρόνου, συνδέουν το λόγο της
υπάρξεώς τους με το μυστήριο του Χρι-
στού. Χριστός αρχή και τέλος, θα έλεγαν οι
Πατέρες της Εκκλησίας».[1] Όλα είναι ένα
αέναο σήμερα. «Σήμερα γεννάται». «Σή-
μερον κρεμάται». Ο άνθρωπος, λοιπόν,
που κυριαρχείται από αρχέγονη μνήμη, τη
μνήμη θανάτου, νικά τη φθορά του χρόνου
και καταλύει κάθε εμπόδιο στην πορεία
προς την Ανάσταση. Έτσι, η μνήμη είναι μια
διαρκής Ανάσταση, ένα συνεχές άνοιγμα

προς την Αλήθεια που καταργεί τη λήθη για όσους «έφυγαν» ή σωστότερα «κοιμήθηκαν» –εξάπαντος δεν χάθηκαν– καθώς στην Εκκλησία του Αναστημένου Χριστού, τίποτα και κανένας δεν χάνεται. Κατ' επέκτασιν η μνήμη θανάτου, ως αναπόσπαστο μέρος της ορθόδοξης παράδοσης, φανερώνει πως μέσα από το θάνατο έρχεται η ζωή με την επανεύρεση του πρωτόκτιστου κάλλους, καθώς μέσα από τη μνήμη θανάτου, γιγαντώνεται ακόμη περισσότερο η αξία της ζωής.

Μέσα από τη μνήμη της αγάπης, λοιπόν, αυξάνεται και η δύναμη του ανθρώπου, ο οποίος δεν χάνει το παρόν, μαθαίνει από το παρελθόν, ζει το παρόν και οδηγείται σε ανύμνηση του μέλλοντος παρόντος. Πεθαίνει και ανασταίνεται ξανά και ξανά μέσα από την οντολογική βίωση του λειτουργικού χωροχρόνου, μέσα στον οποίο όλα ανασταίνονται και όλα αρχίζουν και πάλι από την αρχή, εκεί όπου πριν υπήρχε η αίσθηση πως όλα είχαν πια τελειώσει. Εκεί ακριβώς έρχεται και η έννοια της πίστης να καταρρίψει κάθε λογική. Ο ιαθείς ήρωας του βιβλίου αναρωτιέται πως είναι δυνατόν να διέψευσε όλα τα δεδομένα και να βγήκε νικητής από τούτη τη σοβαρή περιπέτεια της υγείας του, που τη βίωσε ως «Μια αντιπαράθεση με το κακό, που έχεις ελάχιστες πιθανότητες να νικήσεις».[2]

Όπως ο ίδιος εξομολογείται: «Δεν περίμενα πως θα γυρίσω όρθιος πίσω στο σπίτι. Να μ' έσωσε, λέτε, η πίστη μου στον Θεό ή η φιλοσοφική θεώρηση της ζωής να βλέπω τα πράγματα με αισιόδοξη ματιά;».[3]

Κι όμως, οι δύο αυτές πραγματικότητες αποτελούν τις δύο όψεις μίας ενιαίας πραγματικότητας. Η έννοια της πίστης δεν εξορίζει την ανθρώπινη θέληση, αντιθέτως την προκαλεί-προσκαλεί και την επιδιώκει. Για τούτο και ο Χριστός πριν από κάθε θαύμα ζητά τη συνέργια και την ενεργοποίηση των ίδιων των ανθρώπων. Το θαύμα συμβαίνει μονάχα αν ο άνθρωπος το πιστέψει. Μονάχα αν βγει από την ακινησία και προχωρήσει στην κίνηση της ζω-

ής. Και τότε είναι που βρίσκεται, «Ο Θεός των μικρών πραγμάτων πανταχού παρών!».[4]

Το βιβλίο αυτό αρχίζει και κλείνει με αναφορά στον Μεγάλο Κρητικό, τον Νίκο Καζαντζάκη. Ο ασθενής ήρωας από το πρώτο κιόλας Κεφάλαιο έχει στο προσκεφάλι του, το πολύτιμο φυλαχτό της Κρήτης, την Αναφορά στον Γκρέκο, την οποία αναγινώσκει ευλαβικά ως άλλο «Ευαγγέλιο». Για τον Νίκο Καζαντζάκη πραγματικά ελεύθερος είναι όποιος δεν φοβάται το θάνατο, ενώ αλλού θα πει πως: «Μια αστραπή είναι η ζωή μας, μα προλαβαίνουμε!».

Στο τέλος του παρόντος βιβλίου συναντάμε και πάλι τη μορφή του Ζορμπά, καθώς η οικείωση με την έννοια του θανάτου μας οδηγεί σε μια εκ νέου νοηματοδότηση της ζωής. Γιατί, όταν ο Ζορμπάς ζει στο έπακρο την κάθε στιγμή, μεταποιώντας την σε αιωνιότητα, ζει έχοντας μεν ενσυναίσθηση της χοϊκότητας, με προοπτική, όμως, στη θεία μακαριότητα. Κι έτσι, ακέραιος κι ανυπότακτος, οδηγείται στη μεταρσίωση. Ή, αλλιώς, με τα λόγια του Νίκου Καζαντζάκη: Νά ένεργεις σά νά μὴν ὑπῆρχε θάνατος καὶ νά ένεργεις ἔχοντας στὸ νοῦ σου κάθε στιγμή τὸ θάνατο, εἶναι, ἴσως, ἕνα' μὰ τότε, ὅταν μὲ ρώτησε ὁ Ζορμπάς, δὲν τό 'ξερα.[5]

Αν είναι σημαντικό τούτο το βιβλίο είναι επειδή αποτελεί έναν ύμνο στην ανθρωπιά και στον αγώνα για επιβίωση, με στόχο τη βίωση μιας ζωής πιο φυσικής και αβίαστης, μιας ζωής όπου ο άνθρωπος θα βιώνει τον Παράδεισο εδώ και τώρα. Είναι ένα βιβλίο που υπερασπίζεται την έκπληξη που αιματοδοτεί και νοηματοδοτεί την ύπαρξη ως αντίσταση κατά της βεβαιότητας, μέσα από τον άναο χορό πάνω στην καταστροφή και ιδιαίτερα τη στιγμή της απόλυτης, φαινομενικά, αποτυχίας –όπως θα έκανε ένας ανυπότακτος Ζορμπάς– οδηγεί σ' ένα παιχνίδι άνευ όρων και ορίων. Γιατί το παράλογο και το άδικο του θανάτου οδηγεί σε αγώνα για υπαρξιακή ελευθερία.

Η θεώρηση του κόσμου με ολοένα ανανεύουμένη ματιά, η ποιητική ματιά, μας καθιστά μετόχους της μυστηριακής σχέσης με το Θεό, εκεί όπου ο άνθρωπος δεν αποτελεί πια το δειλό εκείνο φως που σβήνει στο σκοτάδι, αλλά τη δύναμη εκείνη που νικά το θάνατο. Και νικά το θάνατο γιατί παραδέχεται τον πόνο. Και μέσα από τούτη την έκφραση του πόνου αγωνίζεται πεισματικά για την κατάπauσή του και για την κατάργηση του θανάτου. Ποθεί να παλέψει στην ουσία για την κατάργηση

του ίδιου του απάνθρωπου θανάτου και τον τελικό θρίαμβο της ζωής. Το βιβλίο αυτό αποτελεί μία απόδειξη για τη δύναμη της θέλησης, ένα μανιφέστο για τη ζωή, μία μαρτυρία Αναστάσεως.

Η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης δεν θα μπορούσε να λείπει από την αποψινή βραδιά και να μη στηρίξει έναν τέτοιον άνθρωπο και ένα τέτοιο βιβλίο. Καρπό ενός αγαπημένου δασκάλου της Κρήτης, ενός πολυδιάστατου συγγραφέα και βραβευμένου ποιητή και κυρίως ενός ανθρώπου, ο οποίος βγαίνει νικητής από κάθε δοκιμασία, κατανοώντας καθ' ολοκληρίαν πως μέσα από μέσα από τον πόνο έρχεται πάντοτε η νέα γένεση, μέσα από τη Σταύρωση, η Ανάσταση, βιώνοντας το αληθινό νόημα της ζωής και αφιερώνοντας το βιβλίο του: «στη ζωή, έτσι, από πεποίθηση». Το Ίδρυμα, λοιπόν, της καταλλαγής και του διαλόγου του εύχεται ολόψυχα να αναδεικνύεται πάντοτε νικητής και να ζει στη Χώρα της αέναης χαράς. Εκεί που Έσχατος έχθρός καταργείται θάνατος.[6]

*Η Δρ. Μαρία Χατζηαποστόλου είναι επιστημονική συνεργάτις της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης (ΟΑΚ)

[1] Χρυσόστομου Σταμούλη, Θεοτόκος και ορθόδοξο δόγμα. Σπουδή στη διδασκαλία του Αγ. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, εκδ. Το Παλίμψηστον, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 252.

[2] Χρήστου Κωνσταντουδάκη, Κι έτσι... η ζωή είναι ωραία, εκδ. Ραδάμανθους, Χανιά 2019, σ. 11.

[3] Χρήστου Κωνσταντουδάκη, Κι έτσι... η ζωή είναι ωραία, εκδ. Ραδάμανθους, Χανιά 2019, σ. 12.

[4] Χρήστου Κωνσταντουδάκη, Κι έτσι... η ζωή είναι ωραία, εκδ. Ραδάμανθους, Χανιά 2019, σ. 21.

[5] Νίκου Καζαντζάκη, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ἀλέξη Ζορμπά, εκδ. Ελένης Καζαντζάκη, Αθήνα 1973, σ. 53.

[6] Α' Κορ. 15, 26.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΧΟΥΡΔΑΚΗ

ΤΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΧΟΥΡΔΑΚΗ

«ΡΙΖΕΣ»

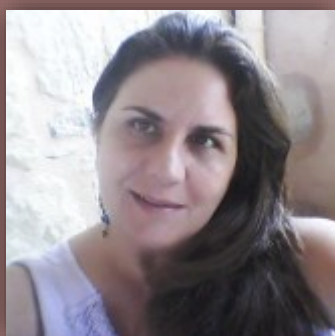
ΠΟΙΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ
«ΤΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ»
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

*Για τους γονείς και τον αδελφό μου
που πλάγιασαν για πάντα
στην ιερή γη της Ελευσίνας*

*Μητέρα,
πόσες φορές ταξίδεψα
στα δίχτυα του νου μου,
σε δρόμους ανεπίστροφου λαβύρινθου,
εκεί που κανείς αγαπημένος
δεν υπήρχε
για να ξορκίσει
την παγωνιά της απουσίας σου.*

*Αδελφέ μου,
αν ήταν να σε άγγιζα
έξω από τα όνειρά μου,
εκεί που περπατάς
αγέρωχος και μόνος
ενάντια στους ανέμους των καιρών.
Αν ήταν να σε είχα φιλήσει
γνωρίζοντας το σκληρό ταξίδι σου.
Αν ήταν να με είχες χορέψει
σε χαρές μιας δεύτερης νιότης μας.*

*Πατέρα,
σβήσε από το πρόσωπό σου
εκείνη την άμετρη πρωινή θλίψη,
τότε που κράτησες
τον τρομερό λυγμό σου
πασχίζοντας να μην τρομάξω
διέτρεξες πια την έκταση της απέραντης οδύνης
και με τα μυστικά μιας άλλης ζωής
να τους γυρέφεις.
Κι όπου το πολύ φως
κι όπου δροσιές κήπων σφαλιχτών
κι εκεί που ανθίζει πάντα ο έρωτας
-στα γέλια και τα δάκρυα
όμορφων κοριτσιών-
εκεί θα τους βρεις.
Κοίταξέ με
από ψηλά
βαθιά στα μάτια
για να δεις
αυτό που είχα πάντα,
Πατέρα μου,
τις αστραπές
από τα δέντρα της δικής σου γενιάς
στολίδι των παιδιών σου.*

Η Ανδρομάχη Χουρδάκη γεννήθηκε το 1963 στην Ελευσίνα και ζει στα Χανιά. Φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, στο τμήμα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας. Μετά την αποφοίτησή της δίδαξε ως φιλόλογος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τώρα διδάσκει στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας.

Με «Τα σκουλαρίκια της Περσεφόνης» υλοποιεί την πρώτη εκδοτική παρουσία της στον χώρο της ποίησης.

*Το σκίτσο του εξωφύλλου που με απεικονίζει είναι έργο και δώρημα του αδελφού μου Χρήστου Χουρδάκη αρχιτέκτονα-ζωγράφου (1959-1992). Σχεδιάστηκε εν αγνοία μου και πολύ γρήγορα σε κάποια ώρα μελέτης των φοιτητικών μας χρόνων. Α.Χ.

Τι απόμεινε απ' αυτό το καλοκαίρι;

**Στο λευκό του βυθού
Λεωνίδας Κακάρογλου
Εκδόσεις Ραδάμανθους**

Τι απόμεινε απ' αυτό το καλοκαίρι;

Τώρα κλειδώνεσαι από νωρίς στο σπίτι
Και φυτρώνεις πίσω από το δρύινο τραπέζι
Διαβάζοντας τ' αγαπημένα σου βιβλία

Πώς θα σου εξηγήσω
Γιατί δε φύλαξα ακόμα την πετσέτα με την άμμο
Που κρύφτηκε απάνω της
Σε κείνο το τελευταίο μπάνιο μας

Δε θέλω να την πλύνω
Να μη χαθεί η άμμος
Κι ύστερα δεν θα μπορώ να μυρίζω το φως
Που σύρθηκε σ' αυτούς τους κόκκους
Που τώρα έχεις ξεχάσει
Κι ανάβεις το φως από νωρίς
Τάχα πως μίκρυναν οι μέρες

Τι απόμεινε απ' αυτό το καλοκαίρι;

Τώρα κλειδώνεσαι από νωρίς στο σπίτι
Και φυτρώνεις πίσω από το δρύινο τραπέζι
Διαβάζοντας τ' αγαπημένα σου βιβλία

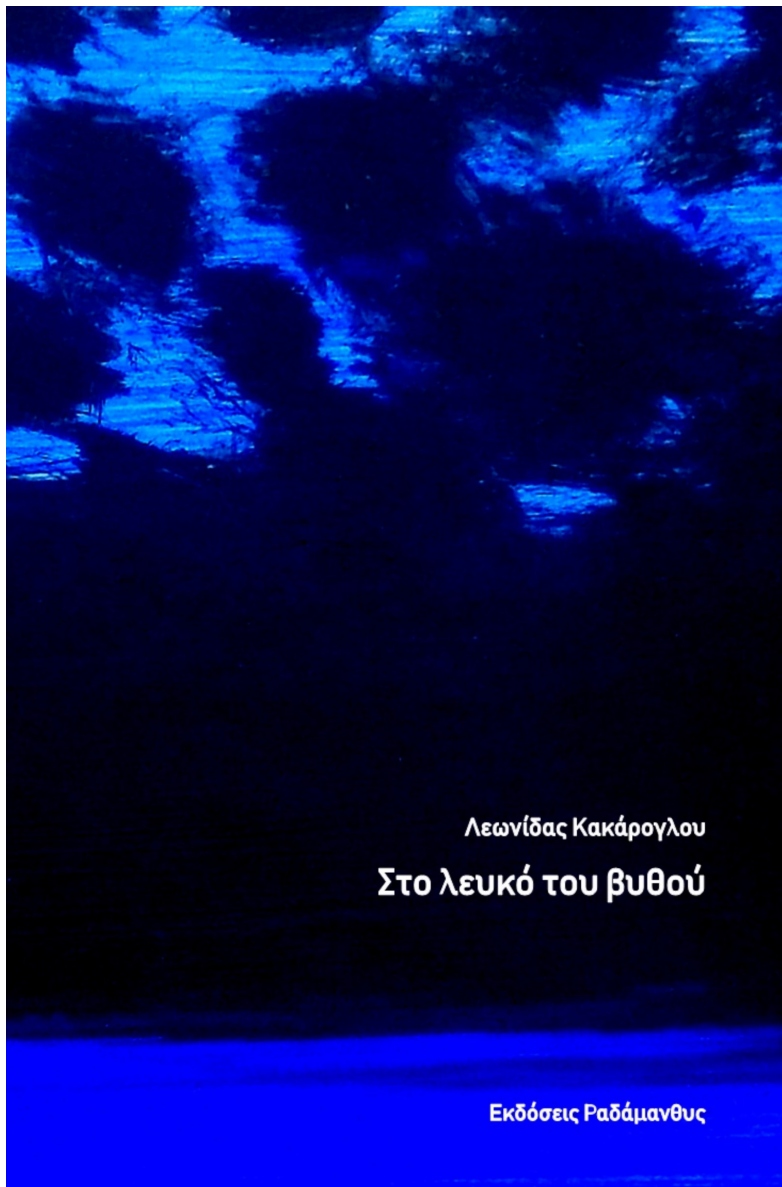
Πώς θα σου εξηγήσω
Γιατί δε φύλαξα ακόμα την πετσέτα με την άμμο
Που κρύφτηκε απάνω της
Σε κείνο το τελευταίο μπάνιο μας

Δε θέλω να την πλύνω
Να μη χαθεί η άμμος
Κι ύστερα δεν θα μπορώ να μυρίζω το φως
Που σύρθηκε σ' αυτούς τους κόκκους
Που τώρα έχεις ξεχάσει
Κι ανάβεις το φως από νωρίς
Τάχα πως μίκρυναν οι μέρες

Τι απόμεινε απ' αυτό το καλοκαίρι;

Τη νύχτα
Την έκοψα όμορφες φέτες
Να φάνε όλοι
Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες

Όμως κανείς δε θέλησε
Να βάλει στο στόμα του
Τη γεύση της υγρασίας
Και της σκόνης
Π' άφησε η μέρα
Όταν κοιμήθηκε στα μάτια σου

**Λεωνίδας Κακάρογλου
Στο λευκό του βυθού**

Εκδόσεις Ραδάμανθους

ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ

Είναι καιρός να χαράξω το δρόμο μου μ' ένα μαχαίρι

Τίποτα δεν τελειώνει...

Όλα ξαναρχίζουν
Με το χαμόγελό σου
Όταν μου διηγήθηκες την ιστορία
Με το νεκρό ψάρι
Που ζωντάνεψε μια Πρωτοχρονιά
Κι έφαγε την ελπίδα μου
Για τον καινούργιο χρόνο
Ολοζώντανη

Λεωνίδας Κακάρογλου

Ξεκίνημα για τον πολυχώρο «Ραδάμανθους» στα Χανιά

Μια φιλόξενη στέγη για ομάδες και δημιουργούς

Ο χώρος διατίθεται για καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, για θεατρικά δρώμενα, για πρόβες, για εργαστήρια, εκθέσεις, σεμινάρια, για παρουσιάσεις βιβλίων, για δραστηριότητες ομάδων που σχετίζονται με την ψυχική υγεία, τις τέχνες και τον πολιτισμό...

Το καλοκαίρι οι εκδηλώσεις θα γίνονται στην αυλή μας...

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

«ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ»

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ—ΠΟΙΗΣΗ—ΘΕΑΤΡΟ

16 Μαρτίου 2020 — 30 Ιουνίου 2020

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥΣ

«ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ»

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΟΙΗΣΗ - ΘΕΑΤΡΟ

16/3/2020 - 30/6/2020

Οι Εκδόσεις Ραδάμανθους προκηρύσσουν Λογοτεχνικό Διαγωνισμό στις κατηγορίες Πεζογραφίας, Ποίησης και Θεατρικού έργου. Ο διαγωνισμός απευθύνεται σε όλους γράφουν στην ελληνική γλώσσα, ανεξαρτήτως εθνικότητας ή ηλικίας.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Ως ημερομηνία έναρξης του διαγωνισμού ορίζεται η Δευτέρα 16 Μαρτίου 2020 και ως **ημερομηνία λήξης η Τρίτη 30 Ιουνίου 2020**. Κάθε συμμετοχή εκτός του συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου θα θεωρείται εκπρόθεσμη και δεν θα γίνεται αποδεκτή. Οι συμμετοχές αποστέλλονται ταχυδρομικά στη διεύθυνση «**Πάροδος Γεωργίου Σγουρού 10, ΤΚ 73133, Χανιά**», με απλή και όχι συστημένη αλληλογραφία, με την ένδειξη «Εκδόσεις Ραδάμανθους - για τον λογοτεχνικό διαγωνισμό Νίκος Καζαντζάκης».

ΘΕΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟ

Ο διαγωνισμός είναι αφιερωμένος στον Νίκο Καζαντζάκη και το θέμα δεν θα μπορούσε παρά να είναι ελεύθερο.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ - ΟΡΟΙ

Κάθε υποψήφιος μπορεί να συμμετάσχει σε μία ή περισσότερες κατηγορίες του Διαγωνισμού με:

μία ποιητική συλλογή (από 1 έως 5 ποιήματα) ή/ και

ένα διήγημα (έως 10.000 λέξεις) ή/ και

ένα θεατρικό έργο (έως 14.000 λέξεις)

Τα έργα που θα υποβληθούν πρέπει να είναι δημοσιεύσιμα. Η βράβευση σε άλλο λογοτεχνικό διαγωνισμό νοείται ως δημοσίευση.

Τα έργα πρέπει να υποβληθούν δακτυλογραφημένα και όχι χειρόγραφα σε τρία (3)

αντίτυπα. Στο εξώφυλλο κάθε αντιτύπου θα αναφέρεται α) το ψευδώνυμο β) ο τίτλος του έργου γ) το είδος (ποίηση, διήγημα, θεατρικό).

Θα συνοδεύονται από κλειστό φάκελο, μέσα στον οποίο θα αναφέρονται τα πραγματικά στοιχεία του δημιουργού: το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνσή, τα τηλέφωνα επικοινωνίας, το email.

Στην εξωτερική όψη και των δύο φακέλων (τόσο του κλειστού φακέλου με τα ατομικά στοιχεία όσο και του φακέλου που θα περιέχει τα έργα), θα πρέπει να αναγράφονται μόνο ο τίτλος του έργου και το ψευδώνυμο. Η μη συμμόρφωση με τα παραπάνω συνεπάγεται αυτόματα αποκλεισμό από τη διαδικασία.

Η Κριτική Επιτροπή δικαιούται να απονείμει σε κάθε σκέλος του Διαγωνισμού Βραβεία, Επαινούς ή να μην απονείμει καμία διάκριση. Η τελική απόφαση της Κριτικής Επιτροπής δεν επιδέχεται αμφισβήτηση.

ση και είναι οριστική. Τα έργα που θα διακριθούν, θα εκδοθούν από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους.

Η υποβολή συμμετοχής συνεπάγεται την αποδοχή των όρων του Διαγωνισμού καθώς και την εκ προοιμίου συναίνεση στην ενδεχόμενη έκδοση μέρους ή του συνόλου των συμμετοχών από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους.

Τα αντίτυπα της συμμετοχής των διαγωνιζόμενων δεν επιστρέφονται.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα του διαγωνισμού θα εκδοθούν τον **Οκτώβριο του 2020** και θα ακολουθήσει η τελετή βράβευσης σε χρόνο που θα ανακοινωθεί. Σε όσους συμμετέχοντες επιθυμούν μπορεί να εκδοθεί βεβαίωση συμμετοχής.

Για περισσότερες πληροφορίες,
επικοινωνήστε στο:
6983 091058 (Χρήστος Τσαντής)
ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
ekd.radamanthys@gmail.com

ΓΥΝΑΙΚΑ

17 ΚΕΙΜΕΝΑ ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΚΑΙ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ & ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥΣ

«ΑΤΤΕΛΙΚΑ»

Γράφει η ΑΤΤΕΛΙΚΗ ΜΠΕΜΠΛΙΑΔΑΚΗ

Από το βιβλίο

«Γυναίκα

17 Κείμενα με προορισμό το θέατρο
και αφετηρία τη μουσική»

Η Αγγέλικα Νίκη κόρη προσφύγων από την Μάνη, εκπάγλου καλλονής όπως λέγεται, έζησε από 13 χρονών κοπέλα στο σπίτι του πλούσιου ταμπακέρη κόντε Νικολάου Σαλαμών. Αν και η νόμιμη γυναίκα του κόντε πέθανε μετά από δύο χρόνια και η Αγγέλικα είχε ήδη τεκνοποιήσει, ο κόντε την παντρεύτηκε και νομιμοποίησε τα δυο τους παιδιά την παραμονή του θανάτου του. Τα παιδιά, ο δεκάχρονος Διονύσιος – ο εθνικός μας ποιητής – και ο επτάχρονος Δημήτριος, παραδόθηκαν σε επιτρόπους οι οποίοι τους απομάκρυναν από την ποπολάρη μητέρα και τους έστειλαν για σπουδές στην Ιταλία. Η Αγγέλικα πολύ σύντομα μετά τον θάνατο του κόντε παντρεύτηκε τον Μανώλη Λεονταράκη, ποπολάρη και συνεργάτη – σε τοκογλυφίες – του κόντε, με τον οποίο απέκτησε άλλα τέσσερα παιδιά. Το πρώτο ο Γιάννης Λεονταράκης, όταν μεγάλωσε, ζήτησε δικαστικώς να αναγνωριστεί ως νόμιμος τρίτος γιος του Νικολάου Σαλαμών. Για πολλά χρόνια οι δίκες των Σολωμών, οι καταθέσεις των μαρτύρων και οι πιπεράτες λεπτομέρειες που αποκαλύφθηκαν, υπήρξαν δημοφιλή κουτσομπολιά όλων των Επτανήσων.

Το αντικείμενο της διαμάχης, πέραν του αν ήταν ο Γιάννης Λεονταράκης γιός ή όχι του κόντε, είχε να κάνει με την μεγάλη του περιουσία, η οποία θα πήγαινε κατευθείαν σ' εκείνον ως τέκνο γεννημένο εντός γάμου. Στη δίκη αυτή, που έληξε με νίκη των αδελφών Διονυσίου και Δημητρίου, η μητέρα πήρε το μέρος του Γιάννη, αφού κατέθεσε ενόρκως ότι ήταν παιδί του κόντε.

Το γεγονός αυτό δεν της συγχώρεσε ποτέ ο Διονύσιος, γιατί θεώρησε ότι η μητέρα τους, που την υπεραγαπούσε, τον απαρνήθηκε και όπως έγραφε ο ίδιος «του λάβωσε την καρδιά».

* * *

Σε μια καρέκλα καθισμένη η Αγγέλικα, ντυμένη με μαύρα. Από τον δρόμο ακούγεται τραγουδισμένος από κανταδόρους ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν».

Αγγέλικα: Ακούτε; Ούλα τα καντούνια του Τζάντε γεμίσανε από τσου καντοδόρους. Κι ούλοι λένε τα τραγούδια του. Για να τονε τιμήσουνε. Από τότε σας που μαθεύτηκε το νέο δεν έχουνε σταματημό. Και στει ρούγες ούλοι γι' αυτόνε λένε. Τον ποέτα. Τι κρίμα που απέθανεν τόσο να νέος. Και τι ωραία που ήτονε τα ποιήματά του! Πόσο συγκινητικά! Ετούτος σας ο ύμνος εις την Ελευθερίαν ούλους τους είχε κάνει να κλάψουνε. Ούλους τσου ποπολάρους. Που εβλέπανε εκεί τα πάθια τους. Και τα' ολπίδες τους. Μόνο οι αρχόντοι τον ακούγανε και εξυνίζανε. Ετούτοι βλέπεις, τζόγια μου, δεν εθέλανε πολέμους κι αναταραχή. Δεν εθέλανε να ξεσηκωθεί το πόπολο και να τους χαλάσει τη μανέστρα. Καλά βολεμένοι ήτονε ούλοι τους. Αυτοί στα σαλότα και τα ντομινικάλε τους με τσ' άμαξες και τσ' υπηρέτες. Και το πόπολο να μην έχει να λαδώσει την κοιλίαν του. Να ψωμουσά και να γυρίζει ούλη την ίζολα μπας και βρεθεί κιανείς Χριστιανός να τονε συμπονέσει και

να του πετάξει ένα ξεροκόμματο. Και τα παιδιά τους να αποθαίνουνε από την πείνα. Το ξέρω. Κι εγώ το ψωμί το χόρτασα μόνο απείτις με πούλησε ο παπάκης μου στον κόντε. Ένα σακούλι φλωρία τούδωκε. Εγώ μικρή ήμουνα. Κοπελοπούλα άπραγη. Ε τότε σας να δείτε. Όχι, όχι από την αρχή. Μα από τότε που με έβαλε στο μάτι και στο κρεβάτι του ο γέρο ταμπακέρης. Ε, τότε σας να δείτε μεγαλεία. Και φαγιά και πιστά. Και φουστάνια και τζοβαϊρικά. Μα αν με ρωτήσεις καλλιιά θαρρώ πως ήτονε να απόθαινα από την πείνα.

Ακούγεται τώρα από τους κανταδόρους «η Ξανθούλα».

(Από το δίσκο «Διονύσιος Σολωμός, Νίκος Ευδάκης – Προς Τον Κύριον Γεώργιον Δε Ρώσση», 1986, Lyra.)

Για μένα τόγραψε τούτονα το ποίημα. Σανε γύρισε από τσι σπουδές του. Ολοένα και σκάρωνε ρίμες και στιχάκια. Έγραφε και για κοπελούδες. Ξανθές και γιόμορφες. Σαν την κακότυχη εμένα: τη μάρε του.

Ούλος ο Τζάντες έλεγε για την εμορφιά μου! Που ξετρέλανε τον γέρο ταμπακέρη. Και τον έκανε να απαρνηθεί τα νόμιμα παιδιά του για τα δικά μου. Αστεφάνωτη με είχε για να μην του φύγω τάχα. Και μόνο σαν εκατάλαβε πως και με ούλα του τα πλούτη, του Χάρου δεν του γλυτώνεις, μόνο τότε σας με εστεφανώθηκε. Για τα παιδιά το έκαμε. Για να μην τα λένε μούλικά.

Σαν απόθανε εσκεφτόμουνα: εγλύτωσα από τον γέρο. Μα με είχε δεμένη καλά. Τα παιδιά έπρεπε να σπουδάζουνε όπως άρμοζε στει σειράς τονε. Χθες ήτανε μούλικά μα σήμερα γινήκανε ετσελέντζες. Και μου τα πήρανε τα πουλάκια μου. Πρώτα τον Νιόνιο μου, τον πρωτογιό μου και μετά τον Μίμη μου. Πόσο έκλαψα τότε σας. Και τα παιδιά μ' αποζητούσανε, μωρά ήτονε ακόμα, ούτε δέκα χρονώνε, μα οι καταραμένοι οι επιτρόποι τους εβάζανε λόγια. Ότι τάχα μου δεν τα 'θελα και τα απαρνήθηκα. Εγώ τα μωρά μου; Το μόνο πράγμα που με έκανε να αντέχω όσο ζούσε ο γέρος και με πιάτευε κάθε βράδυ; Ζωή ήτανε αυτή; Οντε νε γύρισε το παιδάκι μου, ο Νιόνιος μου, από τσι σπουδές του, ε τότες σας ήτονε η καλύτερη ώρα.

Έρθε και με βρήκε στο σπίτι μου, με σφιχταγκάλιασε και μου 'πε πως πάντα με εσκεφτούτανε και με είχε εις την καρδίαν του. Και με τον άνδρα μου έκανε παρέα και τα άλλα μου παιδιά πολύ τα ηγάπησε. Εγώ, εγώ όσα παιδιά και να εγέννησα... ετούτος ήτανε ο πρώτος μου. Κοπελοπούλα ήμουνα κι εγώ οντε τονε έκανα. Εφώναζα σαν εκοιλοπονούσα. Μάνα στέρξε με. Μάνα βοήθησέ με και έκλαιγα από τον πόνο.

Μα κιανείς δεν ερχούτανε. Μόνο που μια στιγμή αιστάνθηκα να βγαίνει κάτι από μέσα μου. Σαν να εκατουρούσα. Ετότε σας εξεφούσκωσε λιγάκι ο πόνος. Και μετά μου εβάλανε στην αγκαλιά ένα τυλιγμένο μπόγο. Δεν ήξερα τι ήτανε. Κι απείτις ο μπόγος άρχισε να κλαίει. Βάλτο νε στο βυζί, μου λέγανε. Εγώ ανασήκωσα το πανί και είδα το ζαρωμένο μούτρο. Μου εφάνηκε... το ομορφότερο μωρό. Το παιδάκι μου ο Διονύσιος. Ο ποέτας.

Καμιά φορά σκέφτομαι... εγώ τον εγέννησα τούτονε τον παράξενο άνθρωπο; Τόσο μοναχικό, τόσο μακριά του κόσμου. Και τόσο σπουδαίο. Τονε γνωρίζουνε και εις τας Ευρώπας. Είναι σπουδαίο ποίημα ο Ύμνος του, λένε οι γραμματιζούμενοι, «προϊόν μεγάλης ποιητικής δεινότητος». Ούλα μου τα παιδιά τα αγαπώ. Δεν αγαπάς ούλα τα δάχτυλα του χεριού σου; Μα σαν ετούτον τον πρώτο, θαρρώ δεν έχω κιανένα. Κι ας μου εκράτησε κακοσύνη που πήρα το μέρος του αδικημένου. Δεν τόκανα από την πλιότερη αγάπη που τούχα. Για το δικίο τόκαμα. Εθαρρούσα έτσι έπρεπε. Να αποκατασταθεί η αδικία και να έρθει η τάξη. Και ούλοι θάμαστε καλά. Η περιουσία του ταμπακέρη έφτανε για ούλους έλεγα.

Μα εσύ, παιδάκι μου, δεν το δεξ έτσι. Εσύ βεβαιώθηκες πως σ' απαρνήθηκα. Πως αγάπούσα τσ' άλλους πλιότερο από σένα. Και από τον καημό μ' εσυχάθηκες και μούκοιφες την καλημέρα. Κι ο κόσμος; Έβαζε κι ετούτος τσι κουβέντες του. Η τούτη, η δείνα που τον ετούμπαρε τον κόντε. Λες κι εγώ, δέκα τριώ χρονώ που ήμουνα, όντε έπεσα στα χέρια του, ήξερα από τέτοια. Για τον γέρο που μ' αγόρασε με τα λεφτά του και με μαγάρισε, τίποτα. Αυτός δεν έφταιγε πουθενά.

Η κοινωνία δεν είχε τίποτα να πει γι' αυτόνε. Και τώρα; Τώρα που έφυγες παιδάκι μου, τώρα τίποτα δεν φτιάχνει. Δεν θα φιλιώσουμε ποτές ξανά. Το είδα 'γω το όνειρο το κακό εψές το βράδυ. Ψάρια. Πολλά ψάρια. Και το 'ξερα πως θα με βρει λαχτάρα, μεγάλη.

Δεν πρέπει να αποθαίνουν τα παιδιά πριχού από τσου γονέους τους. Κι εγώ έχω θάψει κι άλλα. Το τρίτο μου είσαι εσύ που μου φεύγεις. Κρίμα κι άδικο είν' τούτο. Μα πάλε ο Θεός τα στέλνει ούλα. Και τα καλά και τα κακά. Κι ας στέλνει σε μερικούς, πλιότερες συμφορές από άλλους.

Ακούγεται πάλι από άλλους κανταδόρους η Ξανθούλα.

Η Αγγέλικα τραγουδά τον πρώτο στίχο: Την είδα την Ξανθούλα την είδα ψες αργά...

Αγγέλικα: Για μένα το έγραψε.

Για την βέρα μπελέτσα την Ξανθούλα.

Τη μάρε του.

Μια μαντενούτα, μια σπιτωμένη.

Που τονε έπιασε δέκα τεσσάρω χρονώ κοπελοπούλα με τον εξηντάχρονο ιλουστρίσιμο κόντε Νικόλαο Σαλαμόν, τον ταμπακέρη.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΕΛ. ΣΧΕΤΑΚΗΣ

ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Ποέτας: ποιητής

Σαλότο: σαλόνι

Ντομινικάλε: το αρχοντικό της πόλης

Ίζολα: νησί

Τζοβαϊρικά: χρυσάφια

ετσελέντζας: εξοχότατος, ευγενής

μαντενούτα: παλλακίδα

ιλουστρίσιμος: επιφανής

μπελέτσα: καλλονή

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ
ΣΗΦΗ ΜΙΧΕΛΟΓΙΑΝΝΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑ-
ΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΣΧΕΤΑΚΗ

Στους Δρόμους του Αυγερινού

...Το βιβλίο του έχει πολλές αρετές, διαβάζεται μονορούφι όπως θα έλεγε ο απλός κόσμος, ή όπως θα λέγαμε στην καθαρεύουσα «απνευστί». Διαβάζεται εύκολα, κι εγώ σαν συνιστώ να το διαβάσετε.

Ο Αντώνης, καταφέρνει με ήρεμο τρόπο, χωρίς εμπάθεια, να φτάσει στον εμφύλιο, να περιγράψει με ήρεμο πνεύμα ακόμη και τη δολοφονία του πατέρα του. Ο Αντώνης ο Σχετάκης, βοηθάει την αυτογνωσία μας, την αυτοσυνειδησία μας. Μ' αυτό το έργο, καταφέρνει να δείξει την αμφίδρομη σχέ-

ση που έχει η λογοτεχνία με την πολιτική, με την κοινωνία, με την ιστορία. Είναι αποκαλυπτικό βιβλίο, αυτή είναι η δουλειά του συγγραφέα. Να αποκαλύπτει την πραγματική αλήθεια, την πραγματική κοινωνία όπως είναι με ελαττώματά της και τα πάθη της. Αποκαλύπτει πολλά γεγονότα, ιδίως κοινωνικά και ιστορικά. Απόκαλύπτει μ' ένα συναρπαστικό ανάγλυφο τρόπο, το ότι οι εθνικιστές δεν είναι πατριώτες.

Ένα άλλο αναπάντεχο για εμένα, είναι που αποκαλύπτει ο Αντώνης μέχρι που μπορούν να φτάσουν οι ερωτικές σχέσεις, πριν από το γάμο, στη διάρκεια του γάμου και μετά το γάμο. Όμως, δεν προκαλεί. Μας αποδεικνύει δηλαδή, ότι η λογοτεχνία πολλές φορές φτάνει στην αλήθεια πριν από την επιστήμη, πριν από την ιστορία και αντιστρόφως πολλές φορές η λογοτε-

χνία καταξιώνει την ιστορικότητα του βιβλίου, όπως κάνει η Μ. Δούκα, που γράφει για τα γεγονότα της αντίστασης στα βιβλία της. Καταξιώνεται η αντίσταση και τα άλλα ιστορικά γεγονότα, όταν η λογοτεχνία τα δέχεται, τα κρίνει τα ερευνά και τα γράφει.

Το τελευταίο που θα ήθελα να πω για το βιβλίο, είναι ότι έχει μια μεγάλη πλοκή γεγονότων, πλοκή χαρακτήρων, διαλόγους χαρακτήρων, μια ταχύτατη δράση. Θεωρώ πως είναι ένα καθαρά θεατρικό έργο. Μας παρουσιάζει τα σημαντικά γεγονότα μ' ένα τρόπο θεατρικό.

Επειδή ο Αντώνης ο Σχετάκης, μας χάρισε αυτό το βιβλίο, σαν αντίδωρο θα του χαρίσω ένα μικρό ποίημα από την τελευταία μου ποιητική συλλογή, «Στην Αρένα», που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους.

«Η ψυχή μου φτερούγιζε
Ο θάνατος που παραμόνευε
Η ζωή που σώθηκε ξεφεύγοντας.
Άνοιξα της ψευδαίσθησης το καταφύγιο
Και τώρα εμείς ετεροχρόνιστα
Έκτος τόπου, ζούμε τις στιγμές της αιωνιότητας»

«Δεν θα αποθάνω μισακάρης των πλουσίων στην Αυγερινή». Το όνειρο του Αντώνη για μια καλύτερη ζωή τον παρασύρει σε μια Οδύσσεια από το μικρό χωριό του στην Κρήτη του 1885, στις επιχειρήσεις και τα σαλόνια των Ελλήνων της Οδησού κι από εκεί εθελοντή στον πόλεμο της Μελούνας και το «αίσχος του '97». Η επιστροφή στην πατρώα γη συνοδεύεται από θαυματικές εξάρσεις, μοιραίες πτώσεις, πλούτη, δόξα κι εμπειρίες αλλά και λάθη και συμφορές. Από την ανατολή του Αυγερινού μέχρι τη δύση του Αποσπερίτη. «Από κατακτητής της Τροίας ναυαγός στο ταξίδι για μια χαμένη Ιθάκη». Μέχρι που ήρθαν οι Ερινύες...

«Οι δρόμοι του Αυγερινού μας οδηγούν σε ένα συναρπαστικό και συνάμα κατατοπιστικό ταξίδι μέσα στον τόπο, στον χρόνο, στην ιστορία, στην ατομική και την εθνική περιπέτεια προσφέροντας ό,τι προσφέρει η καλή λογοτεχνία: στιγμές συγκίνησης αλλά και αφορμές για στοχασμό, για βαθύτερη διερεύνηση και κατανόηση των νημάτων που κινούν την Ιστορία και τις ανθρώπινες συμπεριφορές. Εύχομαι ολόψυχα να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο γιατί το αξίζει», Ελένη Γεωργακάκη, πρόεδρος του Φιλολογικού

Συλλόγου Κισσάμου.

«Θεωρώ ότι έχει τις αρετές της πεζογραφικής γενιάς του '30 ο Αντώνης Σχετάκης. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό, είναι μια σπουδαία στιγμή για τον τόπο μας να δούμε ένα τόσο άρτιο μυθιστόρημα με χαρακτηριστικά της γενιάς του '30. Αναφέρομαι στον Μυριβήλη, τον Τερζάκη κλπ. Θεωρώ ότι έχει τέτοιες αρετές», Ανδρομάχη Χουρδάκη, φιλόλογος-ποιήτρια.

«Ήθελα να σας πω σαν αναγνώστης, να μη φοβηθείτε τις 424 σελίδες του βιβλίου. Όταν το ξεκινήσεις, δεν μπορείς να το αφήσεις. Είναι πραγματικά ένα συναρπαστικό έργο»,

Αριάδνη Νόβακ,

νηπιαγωγός-θεατροπαιδαγωγός.

Καρούζος—Εικόνα

Τυρίζει μόνος
στα χείλη του παντάνασσα σιωπή
συνέχεια των πουλιών τα μαλλιά του.
Ωχρός
με βουλιασμένα όνειρα κι ανέγγιχτος
νερό τρεχάμενο
στα ρείθρα, ωχρός,
Έλληνας.
Πάντα ο δρόμος μέσ' τα μάτια του
κ' η λάμψη απ' τη φωτιά
που καταλύει
τη νύχτα.
Τυρίζει μόνος
στα χέρια του κλαδί από ελιά.
Τεμάτος πόνο χάνεται στα δειλινά
αισθάνεται
πως όλα χάθηκαν.
Μην του μιλάτε είναι άνεργος
τα χέρια στις τσέπες του
σαν δυο χειροβομβίδες.
Μην του μιλάτε δε μιλούν
στους καθρέφτες.
Άνθη της λεμονιάς
λουλούδια του ανέμου –
στεφάνωσέ τον άνοιξη
τον κλώθει ο θάνατος.

Ν. Α. Καρούζος

Η ψυχική ισορροπία στις μέρες του COVID-19

Γράφει ο Χρήστος Τσαντής

Σε τέτοιες συνθήκες, όπως αυτές που ζούμε, η ψυχική ισορροπία κλονίζεται. Η προσαρμογή στις συνθήκες ζωής – ενός κόσμου έτσι κι αλλιώς αλλοτριωμένου, που πλέον δεν μπορεί να προσδώσει καμιά ασφάλεια για τα στοιχειώδη – γίνεται πιο δύσκολη και ο άνθρωπος μηχανεύεται διάφορες στρατηγικές επιβίωσης για να αντεπεξέλθει σε μία «αβίωτη κατάσταση».

«Σε πάνω από 100 περιπτώσεις όπου μελετήσαμε τις πραγματικές συνθήκες γύρω απ' το κοινωνικό γεγονός κατά το οποίο ένα άτομο καταντά να θεωρηθεί σχιζοφρενικό, γράφει ο Ronald Laing, νομίζουμε ότι χωρίς εξαίρεση η εμπειρία και η συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται σχιζοφρενική είναι η ειδική στρατηγική που επινοεί το άτομο για να ζήσει σε μία αβίωτη κατάσταση».

Ο Laing θέτει όμως και ένα άλλο καίριο ερώτημα, ένα ερώτημα που δεν κουκουλώνει την πραγματική φύση του υποτιθέμενου «φυσιολογικού κόσμου»:

«Προσαρμογή σε τι; Στην κοινωνία; Σ' έναν τρελό κόσμο; Στον πόλεμο του Βιετνάμ; Σ' έναν κόσμο όπου οι πόλεις δηλητηριάζουν βιολογικά τους πολίτες τους με την ατμοσφαιρική μόλυνση και συρρικνώνουν τη συνείδηση του ατόμου; Σ' έναν κόσμο που οι μηχανές τα καταφέρνουν ήδη καλύτερα να επικοινωνούν μεταξύ τους απ' ό,τι οι άνθρωποι με τους ανθρώπους; Η κατάσταση είναι ειρωνική. Μας απασχολεί όλο και περισσότερο η επικοινωνία και έχουμε λιγότερα πράγματα να αναμεταδώσουμε».

Και συνεχίζει: «Είμαστε μια γενιά ανθρώπων τόσο αποξενωμένων από τον εσωτερικό μας κόσμο, ώστε πολλοί υποστηρίζουν πως δεν υπάρχει. Και πως και να υπάρχει δεν έχει καμιά σημασία».

Πολλοί επιστήμονες και συγγραφείς που βίωσαν την κόλαση των στρατοπέδων συγκέντρωσης, όπως ο Ιάκωβος Καμπανέλλης, ο Πρίμο Λέβι, ο Βίκτορ Φρανκλ και πολλοί άλλοι, συμφωνούν στο γεγονός ότι η εμπειρία αυτή, εκεί όπου η ανθρώπινη ζωή συντρίβεται και απαξιώνεται, εκεί που μοιάζει να χάνει κάθε νόημα, παραμένει μπροστά στον άνθρωπο μία βασική επιλογή: «**Η ελευθερία να διαλέξεις μόνος σου τη στάση που θα πάρεις απέναντι στη μοίρα σου. Η στάση αυτή μπορεί να μην αλλάζει τη μοίρα, αλλάζει όμως βαθιά το άτομό σου**», όπως γράφει χαρακτηριστικά ο Rollo May.

Μαρία Δασκαλάκη Η συνέντευξη

Αν τρομοκρατούμαι με αυτά που συμβαίνουν; Όχι, δεν έχω τρομάξει. Όταν θα έρθει η ώρα να βγούμε έξω, θα βγούμε παρέα με τον καλύτερό μας εαυτό. Φυσικά ποτέ δεν μπορούμε να ξέρουμε με σιγουριά τι πραγματικά συμβαίνει, μα το αποτέλεσμα είναι ίδιο. Κι αν μπορέσουμε να προσαρμοστούμε σε αυτήν την ρουτίνα και να την αξιοποιήσουμε, όλοι θα έχουμε επωφεληθεί. Δεν μπορώ να θυμηθώ τον εαυτό μου, τότε μου ανήκαν τελευταία φορά και οι 24 ώρες της ημέρας.

....

Χα, χα όχι δεν είμαι ατρόμητη, θα σας εξηγήσω.

Την κούραση δεν την φοβήθηκα ποτέ. Πάντα κουραζόμουν για πράγματα που ήθελα κι αυτό με ξεκούραζε.

Ούτε να αρρωστήσω φοβόμουν. Ήξερα πως θα περάσουν οι μέρες και θα σηκωθώ ξανά. Χώρια που απολάμβανα πάντα τη φροντίδα των ανθρώπων γύρω μου.

....

Βέβαια, έχετε δίκιο. Η σκέψη του θανάτου είναι αυτή που σε καθηλώνει. Με έμένα δεν έπιασε αυτό. Αν εκείνος έρθει, τότε τι θα μπορούσα να κάνω εγώ; Ο θάνατος είναι σαν ένας διακόπτης, αν σβήσει τελείωσε. Δεν υπάρχει κάτι να σκεφτείς μετά.

...

Η αγάπη; Χα, χα Εκείνη σίγουρα με έκανε να νιώσω πολλά... μα όχι φόβο.

...

Ναι, το να χάνω, μου ήταν δύσκολο να το μάθω. Δεν μου άρεσε ποτέ να χάνω διότι ότι έκανα, το έκανα με πολύ πάθος. Ήταν σαν να μην είχα δώσει όλο τον εαυτό μου. Σύντομα κατάλαβα πως το σκορ

του παιχνιδιού ίσως να μην είναι στο χέρι μας, η ευγενής άμιλλα όμως είναι. Ο τρόπος που θα παίζεις το παιχνίδι, ο τρόπος που θα γίνεις ένα με αυτό. Αυτό είναι που καθορίζει την ήττα σου.

Φοβάμαι όμως, και δεν το κρύβω, τον πόνο. Τον εσωτερικό, τον ψυχικό, τον σωματικό, τον εγκεφαλικό και κάθε είδος πόνου που μπορεί να σε βασανίσει. Ο πόνος αλλάζει τον άνθρωπο ανεξέλεγκτα, τον μεταλλάσσει προς άγνωστη κατεύθυνση. Παραποιεί τη λογική του και τις αισθήσεις του. Φοβάμαι τον πόνο και ότι τον προκαλεί. Για αυτό πάντα πρόσεχα να μην γίνω μέσο μεταφοράς, να μην πληγώσω κάποιον βαθιά, ανεπανόρθωτα. Αυτό θα με έκανε να τρομάξω με τον εαυτό μου.

Μα περισσότερο από όλα φοβάμαι τον φόβο του ανθρώπου. Ξέρετε οι άνθρωποι δεν έχουν συμφιλιωθεί με τους φόβους τους. Τους σκεπάζουν, τους κρύβουν, τους στριμώχνουν κάτω από το κρεβάτι κι εκείνοι τρέφονται από το σκοτάδι, μεγαλώνουν και εκδηλώνονται σε ανύποπτες στιγμές και με πολλούς τρόπους.

Αν κρυφτείς για παράδειγμα, πίσω από μία σκοτεινή γωνιά και πεταχτείς να με τρομάξεις, δεν θα προλάβω να σκεφτώ.

Είναι πιθανό να ουρλιάξω ή να τρέξω. Είναι το ίδιο πιθανό να σου επιτεθώ ή να παγώσω.

Μέχρι να καταλάβω αν είναι ένα κακόγουστο αστείο ή μία πραγματική απειλή, τα ηνία τα έχει το ένστικτο. Διότι άπαξ και φοβηθεί ο άνθρωπος θεριεύει, αναγκάζεται να επιβιώσει χρησιμοποιώντας τα αρχέγονα ένστικτά του που προϋπάρχουν της μνήμης. Κι έτσι, ό,τι χτίσαμε ως πολιτισμός, το χάνουμε σε μία στροφή.

Πολιτισμένος φόβος δεν υπήρξε ποτέ. Όποιος παίζει με τους φόβους των ανθρώπων, δεν ξέρει με τι έχει να κάνει.

«Sometimes, when I look deep in your eyes, I swear I can see your soul » James

«Όταν φτάσεις στο σημείο να βιώνεις την υπαρξιακή σου κατάσταση, σημαίνει ότι είσαι ένας άνθρωπος πολύ τολμηρός. Σημαίνει ότι μπορείς να χωράς ταυτόχρονα όλον τον πόνο και όλη την ομορφιά της ζωής»...

*Η Δανάη Χορομίδου είναι ψυχολόγος-ψυχοδραματίστρια

«Στήριξα πάνω στον Κώστα κάθε μου στιγμή. Μαζί του να κάνω τα πάντα. Ακόμα και τίποτα να μη γινόταν, ακόμα και να μην κάναμε τίποτα. Ακόμα και αν είχα βαρεθεί. Πάμε εκδρομή; Πάμε, αν και ήδη βαριόμουν. Αλλά δεν μπορούσα. Είχα εγκλωβιστεί τελείως. Κάτι σαν εθισμός. Εξάρτηση. Έφτιαξα μια εξαρτητική σχέση. Και έγινα «ζητιάνος αγάπης». Έφαγα την τυρόπιτα μέχρι τέλους

άλλη ματιά, όπως όταν ήσουν παιδί, πιο αισιόδοξα, πιο ανάλαφρα, με ανοικτότητα και ενδιαφέρον. Σαν η ζωή σου να αποκτά αληθινό νόημα.

Ο καιρός όμως περνά, και αργά ή γρήγορα αυτή η χαρά αρχίζει στις περισσότερες- για να μην πούμε σε όλες τις περιπτώσεις να φθίνει και να μετατρέπεται σταδιακά σε άλλου είδους συναισθήματα, όχι και τόσο ευχάριστα πάντα.

Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις, όπου ο έρωτας οδήγησε σε μόνιμη σχέση, συχνά ξυπνάει κάποιος μια μέρα και αναρωτιέται: «τί κάνω με αυτόν τον άνθρωπο δίπλα μου;» «πού πήγε ο έρωτάς μας εκείνων των ημερών;» «πώς καταντήσαμε έτσι;», «πού έχει χαθεί ο εαυτός μου; Δεν με αναγνωρίζω» «γιατί ενώ βαριέμαι ζηλεύω και δεν μπορώ να χωρίσω με τίποτα;». Και άλλου είδους τέτοια ερωτήματα.

ρια, καταπίεση. Τα οποία μάλλον βάζουμε τον εαυτό μας να τα ανέχεται εις το όνομα αυτής της «πραγματικής» αγάπης. Άλλωστε, πού να πιάς πια; Ξανά από την αρχή; Δεν είσαι πια και στην ηλικία να αλλάξεις συντρόφους κάθε τρεις και λίγο. Ακούς και τα πλέον τετριμμένα κλισέ «οι σχέσεις θέλουν δουλειά, φροντίδα και προσπάθεια και από τους δύο» και πείθεις τον εαυτό σου να προσαθήςει.

Δεν θα ήθελα στο κείμενο αυτό να μιλήσω όμως για το τι πρέπει ή όχι να κάνεις για να κρατήσεις τη σχέση σου ζωντανή, ούτε να εκφέρω άποψη για το αν είναι αυτό λειτουργικό ή όχι.

Θέλω να μοιραστώ κάποιες σκέψεις για τη φύση των ερωτικών σχέσεων και ίσως να σου δώσω ένα έναυσμα να αναλογιστείς σε σχέση με τον εαυτό σου.

Ας ρίξουμε μια πιο γενική ματιά πρώτα.

Ο άνθρωπος και το προσωπικό του υπαρξιακό «δράμα»

Κάθε άνθρωπος, είναι μια «παθολογία». Μα η λέξη παθολογία, δεν μου άρεσε. Είναι μια λέξη περιοριστική στις μνήμες που φέρνει στο μυαλό. Το τι είναι παθολογία, είναι πάρα πολύ ρευστό. Θα λέγαμε λοιπόν ίσως καλύτερα, ότι κάθε άνθρωπος έχει το υπαρξιακό του δράμα. Ή κάτι τέτοιο. Κάθε άνθρωπος, είναι «τρελός». Είναι μια πολύπλοκη κατάσταση. Ειδικά τη δική σου τρέλα, δεν μπορείς να τη δεις με τίποτα. Παρά μόνο να έχεις εκλάμψεις συνειδητότητας και άνοιγμα επιπέδων συνείδησης. Ίσως ένας σοφός άνθρωπος έχει μεγάλο εύρος συνείδησης.

Και τελικά καταλαβαίνεις, ότι δεν έχει σημασία αν θα ονομάσεις την παθολογία παθολογία, τρέλα, πρόβλημα, ή ό,τιδήποτε άλλο. Ονόμασέ την όπως θες. Αυτή είναι μια υπαρξιακή κατάσταση. Ένα υπαρξιακό μονοπάτι που καλείσαι να διαβείς.

Το δράμα σου διαχέεται παντού, σε όλο σου το φάσμα, σε όλους τους ανθρώπους με τους οποίους σχετίζεσαι, σε όλες τις καταστάσεις στις οποίες είσαι μέσα, σε όλες τις φαντασιώσεις, σε όλες τις σκέψεις και σε όλα τα συναισθήματά σου. Βρίσκεται τόσο καλά εντυπωμένο σε κάθε κύτταρο του σώματός σου, το δράμα σου γίνεται «εσύ».

με το ζόρι, ακόμα και αν δε μου άρεσε η γεύση της. Ήθελα να μου καλύψει το κενό μου. Γιατί δεν μπορούσα καθόλου να μείνω μόνη; Γιατί δεν ήθελα πια να έρχομαι αντιμέτωπη με την αλήθεια. Με κανένα είδους αλήθειας για τον εαυτό μου και τη ζωή. Ήθελα να ζήσω την πλάνη...».

Όταν- συχνά σπάνια- ο δυνατός έρωτας σου χτυπήσει την πόρτα, ακολουθεί συνήθως μια από τις καλύτερες περιόδους της ζωής σου: χαράς, ζωντάνιας, δημιουργικής διάθεσης. Σαν για λίγο να βλέπεις τον κόσμο από

Φαίνεται ότι συχνά μένουμε με τον σύντροφο που κάποτε ερωτευτήκαμε τρελά από αγάπη, μένοντας- στην καλύτερη μάλλον περίπτωση- σε μια ανικανοποίητη κατάσταση ρουτίνας και συνήθειας γιατί «τον/την αγαπάμε πραγματικά».

Με κάποιον όμως που συζείς για αρκετά χρόνια, σίγουρα θα υπάρξουν και δυσκολότερες καταστάσεις εκτός της συνήθειας: τσακωμοί, διαφωνίες, διαφορετικές νοοτροπίες, διαφορετικές στάσεις και ενίοτε μιζέ-

Όμως δεν είσαι μόνο το δράμα σου. Είσαι κάτι πολύ περισσότερο. Κάπου εκεί μέσα υπάρχει κάτι πραγματικά αυθεντικό. Είναι τόσο αυθεντικό που σ' όλη σου τη ζωή το φοβάσαι, φοβάσαι να τ' αγγίξεις.

Αυτό το αυθεντικό, προκαλεί φόβο. Συνάμα, δεν είσαι μόνο μια «παθολογική» κατάσταση, αλλά έχεις και ικανότητες, ταλέντα, ζωτικότητα καθώς και πάρα πολλή δύναμη μέσα σου, που συχνά δεν την αναγνωρίζεις. Το να συνδεθείς πραγματικά με την πηγή δύναμης και αυθεντικότητας μέσα σου, σου προκαλεί φόβο. Φοβάσαι να τα αναγνωρίσεις. Να τα αγγίξεις. Γιατί αν τα αγγίξεις, καταρρέει όλο το οικοδόμημα με βάση το οποίο έχεις ορίσει το ποιος είσαι και το τι κάνεις. Έρχεσαι αντιμέτωπος με την κενότητα. Με το θάνατο. Όταν μπορείς να βιώνεις την κενότητα, τότε αυτόματα βιώνεις την ολότητα.

Η ολότητα είναι η κενότητα. Όταν λέμε κενός, δεν εννοούμε «τίποτα», αντίθετα εννοούμε «όλα». Όταν φτάσεις στο σημείο να βιώνεις την υπαρξιακή σου κατάσταση, σημαίνει ότι είσαι ένας άνθρωπος πολύ τολμηρός. Σημαίνει ότι μπορείς να χωράς ταυτόχρονα όλον τον πόνο και την ομορφιά της ζωής. Έτσι, ούτε η λέξη κενότητα περιγράφει την έννοια του κενού. Το κενό είναι το «να υπάρχω», το να υπάρχω με τα πάντα.

Το υπαρξιακό μονοπάτι και η «φωτεινή μας» πηγή, πάνε μαζί στη ζωή.

Υπάρχουν ταυτόχρονα.

Ίσως το μεγαλύτερο στοίχημα της ζωής είναι να ισορροπούμε σε αυτό το «ταυτόχρονα», με τον πιο υγιή, ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο.

Οι σχέσεις των ανθρώπων: όταν τα προσωπικά «δράματα» εμπλέκονται!

Αν όμως, ένας άνθρωπος δεν έχει καλά-καλά επίγνωση του ίδιου προσωπικού δράματος που παίζει, αν ο ίδιος δεν μπορεί να αντέξει να «υπάρξει» με τον εαυτό του, αν ο ίδιος δεν αναγνωρίζει την πηγή δύναμης και ζωτικότητας μέσα του, τότε τι γίνεται στις σχέσεις, όπου όλα συνυπάρχουν επί δύο; Τι είναι αυτή η νέα οντότητα που δημιουργείται από δύο διαφορετικά σύμπαντα, η σχέση μεταξύ δύο ανθρώπων;

Εκεί όπως καταλαβαίνετε και θα έχετε εξ εμπειρίας διαπιστώσει, τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο περίπλοκα!

«Είμαστε ζητιάνοι της αγάπης. Πολλοί άνθρωποι μπαίνουν σε μια σχέση γιατί ζητιανεύουν την αγάπη» (Osho)

Όταν διάβασα αυτό, μου είχε φανεί υπερβολικό. Μέχρι που το διαπίστωσα.. εξ εμπειρίας! Εκτός δηλαδή ότι «έπαιξα το δράμα μου» κανονικότητα και εν μέρει μόνο συνειδητοποιώντας το (αυτή είναι η καλή περίπτωση, να το συνειδητοποιείς εν μέρει ή να αναρωτιέσαι και να το ψάχνεις), διαπίστωσα εκ των υστέρων, ότι έψαχνα να βρω ουσιαστικά κάποιον να μου γεμίσει το κενό μου, μια παρηγοριά, μια αγκαλιά, ένα χάδι (αυτή ήταν η δική μου περίπτωση, άλλος μπορεί να αναζητά έναν θύτη/ένα θύμα, έναν «πατέρα»/μια «μητέρα», έναν δάσκαλο/ένα μαθητή κοκ).

Εκεί που δεν μπορούσα να το αντέξω, έτρεχα στην αγκαλιά, και απαιτούσα από τον άλλο να κάνει και να μου δώσει πράγματα, που εγώ η ίδια δεν μπορούσα να δώσω στον εαυτό μου. Και πώς κάποιος να με αντέξει, αν εγώ η ίδια δεν αντέχω τον εαυτό μου; Πώς να μου το λύσει αυτό το δράμα όλης μου της ζωής που εγώ δεν έχω κάνει τόσα χρόνια; Άσε που εμπλέκεται και το δικό του, περιπλεκόμεστε και στο τέλος βγαίνει ένας αχταρμάς.

Σε κάποια φάση ξεχνάς ποιος είσαι, που πας, τι θέλεις και γιατί το θέλεις. Συγχέεσαι στην τρυφερή αγκαλιά και απολαμβάνεις τη λήθη, που πολύ μακριά βρίσκεται από την αλήθεια. Για μένα, δεν είναι υπερβολή να αποδεχτώ πια ότι όλες οι ερωτικές σχέσεις, είναι μια αυταπάτη. Οι ερωτικές σχέσεις είναι η παθολογία σου. Μέσα από κάθε ερωτικό σύντροφο που διαλέγεις, διαλέγεις να δεις ένα κομμάτι της παθολογίας σου κάθε

φορά. Κάθε σύντροφος είναι η επιλογή σου για να γνωρίσεις ένα κομμάτι της παθολογίας σου κάθε φορά.

Συχνά όταν εμείς οι άνθρωποι συζούμε με το σύντροφό μας, δημιουργούμε σχέση εξάρτησης.

Δημιουργείται μια εξάρτηση της ζωής του ενός με τον άλλο. Κοινοί λογαριασμοί. Κοινά «συμφέροντα». Κοινοί «φίλοι και παρέες». Κοινό σπίτι. Όλα αυτά τα κοινά, δεν είναι πραγματικά κοινά με την έννοια ότι τα μοιράζεσαι γιατί απλώς τα προσφέρεις. Φτιάχνεις με τον άλλο μια «συνωμοσία» για να επιβιώσεις στον κόσμο. Είμαι μια συμφωνία για να αμυνθείς ενάντια στον κόσμο. Είναι μια συμφωνία, κρυφή, μυστική, ένα συμβόλαιο δύο ανθρώπων για να αντιμετωπίσουν τη σκληρότητα και τη μοναξιά του κόσμου. Και τις οικονομικές τους καταστάσεις και τις αντιξοότητες της ζωής.

Συχνά συναντάμε οικογένειες- «φρούρια»: ο μόνος τρόπος που μπορείς να δηλώσεις κάποια ταυτότητα, για να έχεις να λες ότι κάποιος είσαι. Και στην πραγματικότητα, είναι ένα λυπηρό φιάσκο. Μια λυπηρή συμμαχία. Μια απειγνωσμένη προσπάθεια να νομίζεις ότι έχεις αξία. Ένα λυπηρό σύμπλεγμα σχέσεων.

Κανείς δεν μπορεί πραγματικά να δώσει σε αυτές τις οικογένειες. Γιατί, αν θες πραγματικά να δώσεις, δίνεις από χαρά, και εκεί τελειώνει. Δεν δίνεις για να διατηρήσεις τη σύμβαση, για να είσαι κατοχυρωμένος, για να νιώσεις ασφάλεια, ή για να καλύψεις το ναρκισσισμό σου ή ένα κοινωνικό στάτους. Χρειάζεται να αναθεωρήσουμε τον κοινωνικό θεσμό της οικογένειας, να βρούμε έναν καινούριο, πιο λειτουργικό τρόπο να δομούμε τις οικογένειές μας, αλλά αυτό είναι ένα μεγάλο θέμα που θα χρειαστεί ένα δικό του άρθρο!

Τι κάνουμε λοιπόν με τα προσωπικά μας δράματα, τις σχέσεις, τις πλάνες και πώς θα βρούμε μια πιο αυθεντική χαρούμενη ζωή; Χτίζοντας σχέσεις μεγαλύτερης επίγνωσης, λιγότερο εξαρτητικές ή σχέσεις ενήλικα προς ενήλικα.

Όταν λέω ότι οι ερωτικές σχέσεις είναι μια αυταπάτη, σε καμιά περίπτωση δεν εννοώ ότι δεν θα πρέπει να συνάπτουμε ερωτικές σχέσεις, μόνο και μόνο γι' αυτό. Μπες στη ζωή και ζήσε τη. Είναι η ευκαιρία σου. Αν αυτό γίνεται μέσα από ένα σύντροφο, ζήσε το μέσα από ένα σύντροφο. Αν αυτό γίνεται με το να μονάσεις, ζήσε με το να μονάσεις.

Αυτό που έχει σημασία είναι η δράση. Η δράση είναι η λύση σε οποιονδήποτε προβληματισμό. Μπες στη ζωή και ζήσε.

Πώς μπορούμε να φτιάχνουμε λοιπόν σχέσεις λιγότερο εξαρτητικές και περισσότερο αυθεντικές;

Πώς μπορώ να συνδεθώ μαζί σου με έναν αυθεντικό και δημιουργικό τρόπο;

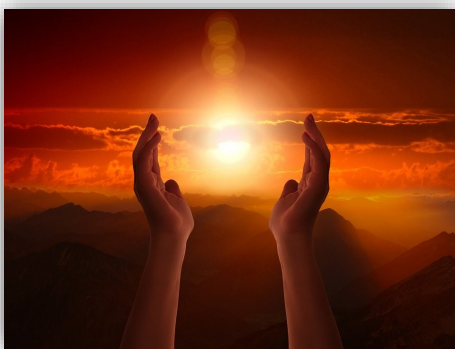
Συχνά προσπαθούμε είτε «να σώσουμε», είτε να αλλάξουμε τον άλλο.

Και οι δύο αυτές στάσεις συνιστούν αποτυχία από το να συνδεθούμε με τον άλλο πραγματικά. Που σημαίνει ότι στην πραγματικότητα υποβιβάζουμε την αξία και τη δυνατότητα του άλλου. Τη δυνατότητά του να υπάρξει ως υπεύθυνος ενήλικας με τις επιλογές που κάνει κάθε φορά ακόμα και αν

είναι διαφορετικός από εμάς ή δεν μας ταιριάζουν οι επιλογές του.

Από την άλλη, υπάρχει ένας άλλος τρόπος σύνδεσης με τον άλλο: ως ενήλικας προς ενήλικα. Από μια στάση, είμαι *ok* είσαι *ok* θα παραλληλίσω αυτή τη μορφή σύνδεσης με τη σχέση «θεραπευτή» και «θεραπευόμενου» από τη διαδικασία της ψυχοθεραπείας.

Ο «θεραπευτής» είναι στην πραγματικότητα ένας φιλικός συνταξιδιώτης. Στο ταξίδι

που κάνεις βιώνοντας την υπαρξιακή σου κατάσταση. Κάποιος που σχετίζεται ή προσπαθεί να σχετίζεται με σένα και την υπαρξιακή σου κατάσταση:

Απλώς είμαι μαζί σου, εκεί όταν αντικρίξεις και ανακαλύπτεις τις «σκιές» σου. Απλώς περπατώ πλάι σου, όταν διαβαίνεις πάνω στις σκιές σου.

Τίποτα δεν μπορώ να κάνω για σένα,

απολύτως. Εκτός από το να στέκομαι παρδίπλα και να αποστομώνομαι και εγώ όταν αποστομώνεσαι με τις ανακαλύψεις σου, από το να παρατηρώ τον πόνο σου όταν πονάς και από το να συνδέομαι με τη ζωή σου, όταν συνδέσαι με το φως σου και τότε να χαίρομαι μαζί σου. Μόνο αυτό λοιπόν μπορώ να κάνω ως «θεραπευτής». Να είμαι ένας φιλικός συνοδοιπόρος. Και να είμαι κάποιος που θα ξέρεις ότι είναι διαθέσιμος να είναι μαζί σου στο ταξίδι σου».

Αν λοιπόν τείνουμε να σχετιζόμαστε όλο και περισσότερο με τέτοιο τρόπο, πλάι στον άλλο, διαχωρισμένοι αλλά και μαζί, μπορώντας να αφογκραστούμε και να συνοδεύσουμε τον άλλο στην υπαρξιακή του κατάσταση, τότε οι σχέσεις θα γίνονται περισσότερο αυθεντικές και ελεύθερες. Ίσως δεν είναι τυχαίο, ότι οι λίγοι πραγματικά σοφοί άνθρωποι, δεν έχουν ανάγκη από μια ερωτική σχέση. Ένας πραγματικά σοφός άνθρωπος, δεν έχει ανάγκη από κανένα game. Δεν έχει ανάγκη να γνωρίσει τον εαυτό του μέσα από κάποιον άλλο. Γιατί γνωρίζει τον εαυτό του. Ή και να μην τον γνωρίζει ολοκληρωτικά, μπορεί να αντέχει την υπαρξιακότητά του ανά πάσα στιγμή. Έτσι, ένας σύντροφος δεν του χρειάζεται.

Έτσι ένας σοφός άνθρωπος γίνεται συχνά δάσκαλος. Ένας δάσκαλος, δεν ανήκει

πουθενά, ούτε καν στον ίδιο του τον εαυτό. Ένας δάσκαλος εκπέμπει το φως του στους μαθητές του. Όταν αγγίξεις τη σοφία, δεν μπορείς παρά να σιωπήσεις. Η σοφία δεν περιγράφεται. Όταν αγγίξεις τη σοφία δεν νιώθεις την ανάγκη να μιλήσεις γι' αυτήν. Απλώς τη ζεις. Όταν αγγίξεις τη σοφία, συμπονάς, συμπλέεις με τους ανθρώπους. Δεν θες να τους μάθεις κάτι, δεν θες να τους κάνεις να δουν κάτι, δεν θες να τους λύσεις κάτι. Απλώς είσαι μαζί τους στην παθολογία τους, την παρατηρείς, σχετίζεσαι και ακτινοβολείς φως. Όποιος μπορεί να δει το φως και είναι έτοιμος, μαθαίνει.

Επίλογος

Τι μπορεί να κάνει λοιπόν ένας άνθρωπος σε αυτή τη ζωή; Μπορεί να υπάρχει με την ύπαρξη γύρω του. Να χαίρεται όταν μπορεί να χαρεί. Να μπαίνει μέσα στη ζωή και να τη ζει. Με αυτήν την έννοια, κάθε μορφή δράσης είναι προτιμότερη από την περισυλλογή ή τη φιλοσοφία. Όταν η δράση συνοδεύεται από τη σκέψη-συνείδηση του βιώματος της δράσης, τότε αποκτάς σοφία σιγά-σιγά. Όσο περισσότερο γίνεσαι σοφός, τόσο περισσότερο συνδέεσαι. Είναι μια γειωμένη κατάσταση. Όσο περισσότερο γίνεσαι σοφός, τόσο περισσότερο μπορείς να ζεις σε κατάσταση ευγνωμοσύνης. Η κατάσταση ευγνωμοσύνης, δεν είναι μόνο μακάρια, είναι πολύ επίπονη ταυτόχρονα. Γιατί όταν βρίσκεσαι σε κατάσταση ευγνωμοσύνης, σημαίνει ότι μπορείς να δεις.

Κάθε άνθρωπος είναι σαν ένα άστρο σ' αυτόν τον πλανήτη τη γη. Ένα άστρο που βιώνει την έκρηξη της φωτεινότητάς του απλώς για να τη βιώσει, για να γίνει αυτή, για να εκδηλωθεί. Για να εκδηλώσει το ποιος είναι. Για να εκδηλώσει μία έκφραση του ποιος είναι. Μόλις αυτό γίνει, το άστρο σβήνει. Δεν ξέρω αν χάνεται ή όχι. Διαισθάνομαι όμως ότι δε χάνεται αλλά μεταλλάσσεται σε άλλη μορφή ενέργειας, 'Η ίσως ενώνεται με μια αρχική πηγή συνολικής ενέργειας. Ας μη γίνουμε όμως φιλόσοφοι! Ας πούμε «θα προσπαθήσω να με κουβαλάω, όσο πιο χαρούμενα γίνεται, με όσο περισσότερη ζωή μπορώ να αδράξω».

Η **Δανάη Χορομίδου** γεννήθηκε στις 19 Ιουνίου 1980 στην Αθήνα.

Σπούδασε ψυχολογία στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ως ψυχοθεραπεύτρια, εκπαιδεύτηκε στο κλασικό Ψυχόδραμα του Moreno στο Ψυχοδραματικό Κέντρο Ανάπτυξης Προσωπικότητας (ΨΥ.Κ.Α.Π.), (πιστοποιημένο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Εκπαιδευτικών Οργ/σμών Ψυχοδράματος (FEPTO). Στην 5ετή της εκπαίδευση ως Ψυχοδραματίστρια, μεγάλη επίδραση άσκησε ο Dr. Max Clayton, ο οποίος υπήρξε μαθητής των J.L. Moreno και Zerka T. Moreno, και σήμερα θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους συνεχιστές της ψυχοδραματικής φιλοσοφίας και πρακτικής του Moreno. Παράλληλα, εκπαιδεύτηκε στο Playback Theatre - αυτοσχέδιο θέατρο, από τους Z. Andras και B. Tihamer, μέλη της Ουγγρικής Εταιρίας Ψυχοδράματος και Playback Theatre. Είναι ενεργό μέλος του Playback θιάσου "Playbackground", με έδρα την Αθήνα.

Στη μέχρι τώρα πορεία της στο χώρο της ψυχοθεραπείας, έχει συνεργαστεί με διάφορους χώρους και οργανισμούς εφαρμόζοντας τη μέθοδο του Ψυχοδράματος (συνεργάτης Ιατρείο Πόνου Αρεταίειου Νοσοκομείου, συνεργάτης κέν-

τρου ημέρας Διαταραχών Διατροφής Ανάσα, Κέντρων Ημέρας Άσας/ΕΔΡΑ, International School of Athens, Κέντρο Εναλλακτικών Θεραπειών Δράσις κ.α.).

Από το 2009, διατηρεί ιδιωτικό χώρο-γραφείο, δουλεύοντας ως ψυχοθεραπεύτρια/ψυχοδραματίστρια με ατομικές συνεδρίες ή συντονίζοντας ομάδες ψυχοδράματος. Αρθρογραφεί σε διάφορα διαδικτυακά περιοδικά Ψυχικής Υγείας (E-psychology, Healthier-world, Dromostherapeia κ.α.).

Παράλληλα, παραμένει ένας από τους βασικούς συνεργάτες του ΨΥΚΑΠ, ως επόπτρια, εκπαιδευόμενη εκπαιδευτρια και εκπαιδύτρια ομάδων Playback, και γενικότερα συμβάλλοντας ενεργά στις δραστηριότητες του κέντρου. «Βλέπει την ψυχοθεραπεία και το ψυχόδραμα ως τρόπο ζωής», γράφει η ίδια, «στο δρόμο της αυτογνωσίας, της εξέλιξης μου και ως το δικαίωμα που μπορώ πάντα να διεκδικεί, που με βοηθά να διατηρώ την πίστη μου για τη ζωή, τους ανθρώπους, το «ανθρώπινο», την ομορφιά, τη χαρά καθώς και το «ζέσταμά» μου να τολμώ, να «βουτώ» στις καταστάσεις και να συνδέομαι αυθεντικά με τους ανθρώπους!».

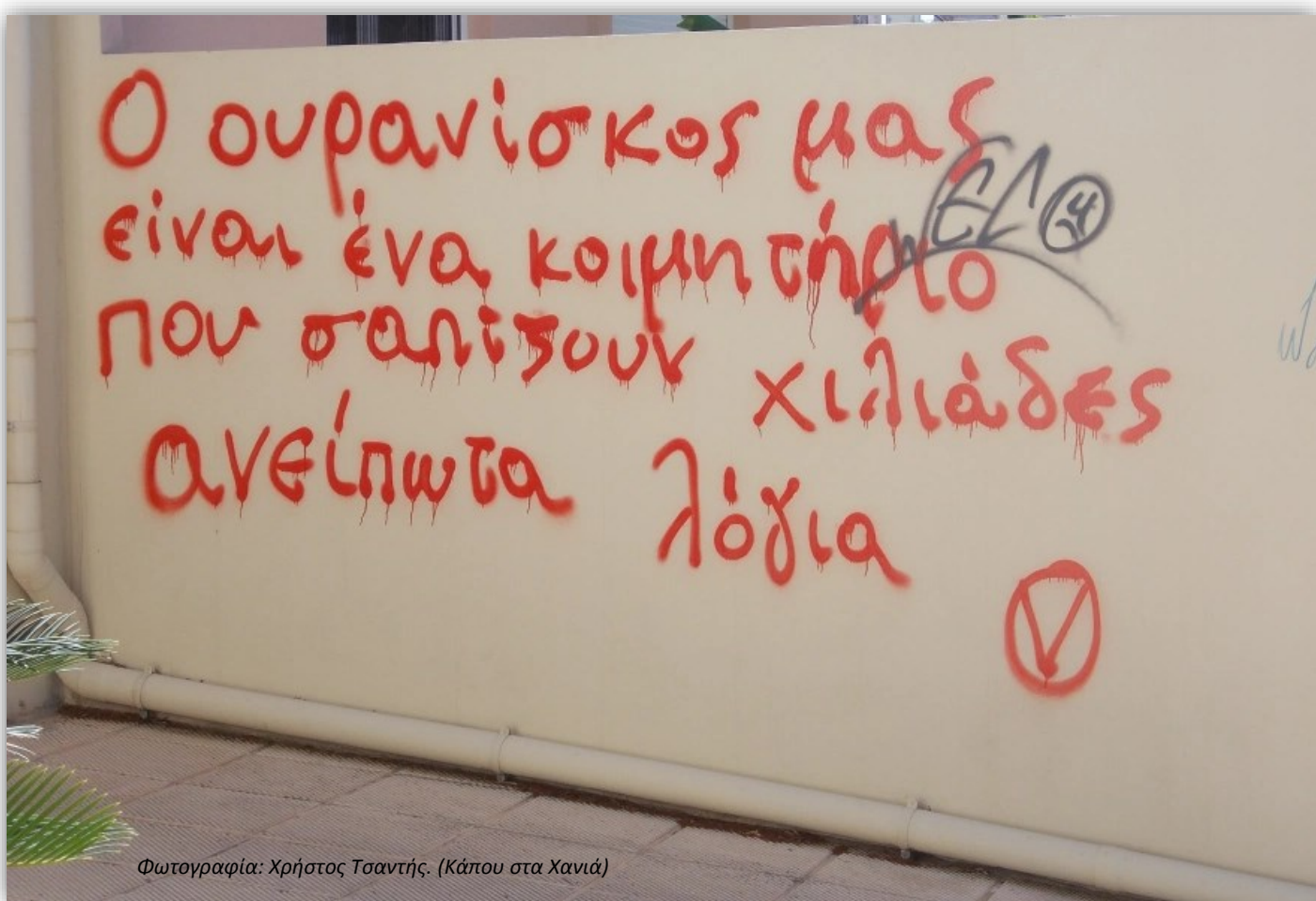
**«Σύνδεση με τον εαυτό μου και τους άλλους»
Εργαστήριο Ψυχοδράματος-Προσωπικής Ανάπτυξης**

Σάββατο 9 & Κυριακή 10 Μαΐου 2020

(Οι ημερομηνίες θα εξαρτηθούν από τις εξελίξεις)

Χανιά, Κρήτη, Πολυχώρος Ραδάμανθους

Ένα βιωματικό εργαστήριο που θα μας δώσει την ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με τον εαυτό μας και τους άλλους, να εκφραστούμε, να αναπτύξουμε τις ικανότητές μας, να μοιραστούμε στην ομάδα!

Φωτογραφία: Χρήστος Τσαντής. (Κάπου στα Χανιά)

«Πέρα από τις κριτικές και τις αναλύσεις, το απλούστερο και το ασφαλέστερο κριτήριο αξιολόγησης ενός βιβλίου θεωρώ πως είναι η θελκτικότητά του.

Και το «Νεραντζάκι με αγκάθια» είναι ακριβώς αυτό: ένα βιβλίο που δεν σε αφήνει να το βάλεις στην άκρη πριν το τελειώσεις κι ένα βιβλίο που σε ακολουθεί μέσα σου και αφού το τελειώσεις. Ένα βιβλίο σαν τη ζωή και σαν το νεραντζάκι, γλυκό και πικρό μαζί...».

Χαίρομαι ιδιαίτερα που έχω την ευκαιρία απόψε να κάνω την παρουσίαση του πρώτου βιβλίου του Γιώργου Βαγιωνή. Αφενός μεν γιατί δεν είναι μικρό πράγμα να ανακαλύπτεις ότι ένας άνθρωπος, τον οποίο γνωρίζεις από μια άλλη ιδιότητα, έχει ταλέντο λογοτεχνικό κι, εκτός των άλλων του δραστηριοτήτων, έχει ήδη πάρει το χρίσμα του συγγραφέα – αφετέρου γιατί το βιβλίο που κρατώ απόψε στα χέρια μου είναι πραγματικά ένα αξιόλογο βιβλίο. Και αυτή τη στιγμή μιλάω ως «αναγνώστης». Ως αναγνώστης που γοητεύτηκε από την ευρηματικότητα αλλά και την απλότητα μιας ρέουσας και παραστατικής αφήγησης που μαρτυρά – όπως εγώ το ένιωσα διαβάζοντας – την πληθωρική ευαισθησία του συγγραφέα και την αφοσίωσή του στον άνθρωπο και τις συναισθηματικές του ανάγκες.

Όταν ο Χρήστος μου ζήτησε να παρουσιάσω το βιβλίο με τον ομολογουμένως πρωτότυπο τίτλο «Νεραντζάκι με αγκάθια», τίτλος που κινεί το ενδιαφέρον εξαρχής για να αποκαλυφθεί στην πορεία της ανάγνωσης ότι αποτελεί, τουλάχιστον σύμφωνα με τη δική μου αντίληψη, ένα αφηγηματικό τέχνασμα πάνω στο οποίο βρίσκουν κοινή συνισταμένη οι διηγήσεις των ηρώων, του ζήτησα να μου αφήσει μερικές ημέρες μέχρι να του απαντήσω και αυτό γιατί πιστεύω ότι υπάρχουν δύο κανόνες που πρέπει να τηρούνται πριν παρουσιάσεις ένα βιβλίο. Ο πρώτος είναι: Διάβασε το βιβλίο και ο δεύτερος: Ας μην παρουσιάζουμε βιβλία που δεν μας άρεσαν. Και το βιβλίο του Γιώργου είναι ένα βιβλίο που πραγματικά μου άρεσε.

Έχω τη γνώμη ότι όταν ο εκάστοτε συγγραφέας παραδίδει το βιβλίο του στον αναγνώστη, είναι σαν να του παραδίδει ένα εισιτήριο, κλείνοντάς του συνθηματικά κι ανυπόμονα το μάτι, για ένα ταξίδι, με την προτροπή – ευχή – επιθυμία – κρυφή λαχτάρα; – να το απολαύσει.

Όταν, εσύ, ο αναγνώστης, καθίσεις στη θέση σου αναπαυτικά, όλα γίνονται αμέσως εύκολα και συναρπαστικά και ξεκινά ένα ταξίδι με άγνωστο μυθοπλαστικό προορισμό, το οποίο κανείς δεν ξέρει να σου

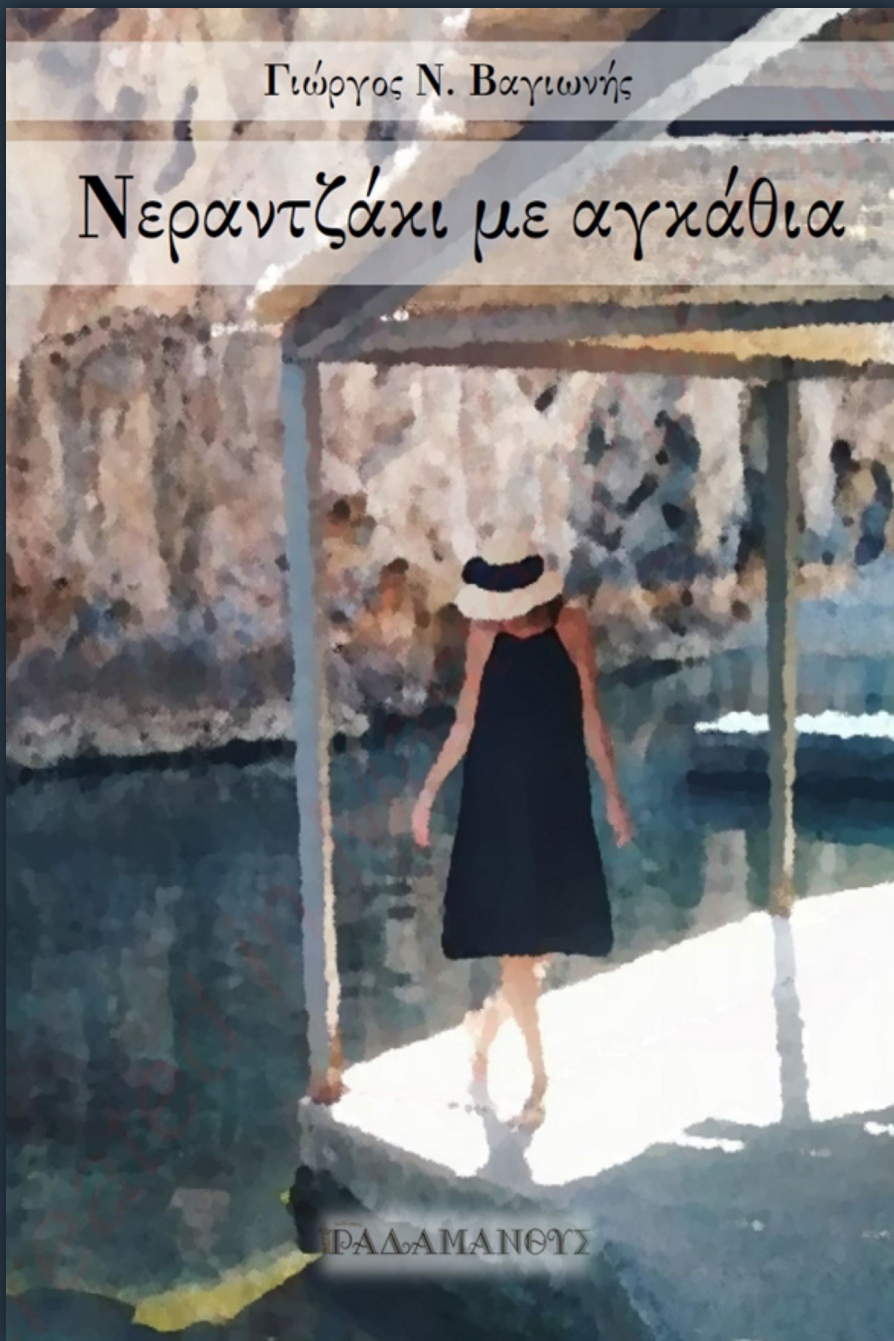
πει εκ των προτέρων, αν θα είναι μακρύ ή πολύ σύντομο, τότε και πώς θα τελειώσει, τι είναι όλοι εκείνοι οι χαρακτήρες που θα γνωρίσεις στη διάρκεια του ταξιδιού και αν εσύ θα καταφέρεις να βρεις κοινά σημεία επαφής μαζί τους. Ταυτόχρονα θα πρέπει να μην χάσεις τίποτα από όλα όσα θα περνούν μπροστά από τα μάτια σου ενώ θα βιώνεις συναισθήματα ποικίλων ειδών παρατηρώντας τους χαρακτήρες που θα σε συνοδεύουν στα διπλανά καθίσματα.

Άτομα των οποίων τις φυσιογνωμίες πλάθουμε μέσα από σφυρηλατημένες περιγραφές στο μυαλό μας και μόνο εκεί γίνονται κοινωνοί νέων ξεκινήματων και μας προκαλούν να τους ακολουθήσουμε σε κάθε μονοπάτι που επιλέγουν να βαδίσουν, να γίνουμε συνοδοιπόροι στη μαγεία των ιστοριών, στις οποίες, ακόμη κι εμείς, δραματίζουμε έναν ιδιόμορφο ρόλο, αυτόν του παρατηρητή, που, πολλές φορές, θα μπορούσε να γίνει ενοχλητικός λόγω της αδιακρισίας του. Αλλά αυτή είναι η φύση

Η γεύση της ζωής

Ο Νάσος Αθανασόπουλος μιλά για το βιβλίο του
Γιώργου Βαγιωνή

«Νεραντζάκι με αγκάθια», Εκδόσεις Παδάμανθους

του αναγνώστη και κανείς δεν πρέπει να τον αποπαίρνει ή να τον παρεξηγεί επειδή ζει ανέξοδα, ακίνδυνα, αμετανόητα και ατίθασα τόσες πολλές ζωές και περιπέτειες χωρίς καν να σηκώνεται από τον καναπέ του.

Πολλοί ισχυρίζονται πως για να ζήσεις πολλές ζωές, χρειάζεται να διαβάσεις πολλά βιβλία. Άλλοι πάλι λένε ότι για να ζήσεις πολλές ζωές, πρέπει να κλείσεις τα μάτια, να μετρήσεις από μέσα σου ένα, δύο, τρία, να κρατήσεις την ανάσα σου και να βουτήξεις με όλο το θάρρος και την εσωτερική σου δίψα σε πολυπρόσωπα βιβλία, να μπεις στο πετσί των ρόλων χωρίς όμως να εγκαταλείψεις τη μοίρα τους μέσα στην ίδια ιστορία. Ένα πολυπρόσωπο βιβλίο, με δύο πρωταγωνιστές αλλά με πληθώρα δεύτερων ρόλων, ένα ανάγνωσμα γεμάτο ανατροπές, μα και γεγονότα που συγκλονίζουν, πλεγμένα δεξιολογικά πάνω στο υφαντό της ανθρώπινης ύπαρξης, αποτελεί και το «Νεραντζάκι με αγκάθια» που κυκλοφορεί από τις φιλόξενες εκδόσεις Ραδάμανθυς.

Δεν πρόκειται για ένα απλό γεωμετρικό σχήμα πεζογραφίας, δεν πρόκειται για ένα αφηγηματικό όχημα, αλλά για έναν συρμό σκηνών, βιωμάτων, συναισθημάτων, χαρακτηρισμών και πλοκής που δεν σου επιτρέπουν να κατέβεις πριν τον τελευταίο σταθμό του ταξιδιού, πριν διαβάσεις και την τελευταία σελίδα.

Διαβάζοντας το βιβλίο παρατήρησα ότι ο συγγραφέας έχει μια πολύ ιδιαίτερη ικανότητα, κι αυτό είναι ότι εκεί που λες ότι πλησιάζεις στο τέλος και τώρα θα ξεκαθαρίσουν όλα, μέσα από τους ήρωές του αναδύονται νέες δυνάμεις και προοπτικές. Και αυτό, γιατί πρόκειται για ήρωες καλοστημένους, για όντα πραγματικά που περιδιαβαίνουν μπροστά μας όσο εμείς τους μελετάμε και ας μην τους καταλαβαίνουμε πάντα. Πρόκειται για ανθρώπους κανονικούς με όλα τα ζωτικά όργανα στη σωστή θέση μέσα στο κορμί τους, με την καρδιά τους να χτυπάει ως τα αυτιά του αναγνώστη και ας αποστρέφουμε τη ματιά μας από επάνω τους, κάποιες στιγμές ή ας θέλουμε να ξεχάσουμε την ύπαρξή τους, κάποιες άλλες.

Μέσα στο «Νεραντζάκι με αγκάθια», θα διακρίνετε χαρακτήρες που μοιάζουν σε πρόσωπα που έχουμε συναντήσει, πρόσωπα της καθημερινότητάς μας. Άλλοι από αυτούς περνούν αδιάφοροι και άλλοι μας συγκλονίζουν τα πάθη τους και οι ιστορίες τους ενώ για άλλους ευχόμαστε ενδόμυχα να μη βρεθούμε ποτέ στη θέση τους.

Ναι, όλα τείνουν να μας απασχολούν και κάθε μέρα που ξημερώνει σωρεύονται οι αναποδιές, οι αρρώστιες, οι απώλειες, πέ-

φτει πάνω μας βαριά η μοναξιά και μας πληγώνει η αποξένωση, αλλά τι αξίζει εντέλει από τούτο το σύντομο πέρασμά μας στη γη; Μα ο έρωτας κι η αγάπη φυσικά. Αυτά τα δύο, ξεχωριστά ή συνδυαστικά, είναι εκείνα που μπορούν να μας κρατήσουν στη ζωή και να μας δώσουν εκείνη την αγνή αναλαμπή ελπίδας ότι μπορεί να ξεπεράσουμε τους προσωπικούς μας δαίμονες.

Στο βιβλίο ο Γιώργος Βαγιωνής παρουσιάζει μεν προβλήματα υπαρκτά και σοβαρά, αλλά εμείς, οι αναγνώστες, πάντα ξέρουμε πως όσα αναφέρονται στα βιβλία αποτελούν ξένα μπερδέματα. Ο τρόπος και η μαστοριά που τα παραδίδει ο συγγραφέας στο κοινό, απαιτούν ιδιαίτερη τεχνική και μυθοπλαστική τριβή. Πρέπει να γίνουν αληθινές σπαζοκεφαλίες για τον αναγνώστη, αλλά ταυτόχρονα μέσω της απόστασης που διατηρεί, να μπορεί να έχει μια ισορροπημένη μεταχείριση για αυτά. Κι εδώ έγκειται το ταλέντο του συγγραφέα που ξέρει καλά να ενεργοποιεί το ενδιαφέρον, να παίζει με συναισθηματικές και γλωσσικές αποχρώσεις και μέσα από τα γραπτά του να αφήνει μια γλυκόπικρη γεύση. Τη γεύση της ζωής.

Και μη μου πείτε πως η ζωή είναι είτε γλυκιά είτε πικρή. Αυτό ισχύει για όσους αποφεύγουν το σοβαρό στοχασμό πάνω της. Ξέρετε, τίποτα δε μπορεί να είναι είτε μαύρο, είτε άσπρο. Κοιτάξτε προσεκτικά το μαύρο κάτω από το φως, γκρι θα σας βγει, και αναλόγως, εξετάστε το λευκό στο σκοτάδι. Πάλι γκρι θα σας δώσει. Έτσι και η ζωή. Ούτε γλυκιά, ούτε πικρή. Ή μάλλον και τα δύο μαζί. Και γλυκιά και πικρή. Τη ζεις μια φορά και για λίγο, αλλά αν τη ζήσεις σωστά σου φτάνει και σου περισσεύει.

Πέρα από τις κριτικές και τις αναλύσεις, το απλούστερο και το ασφαλέστερο κριτήριο αξιολόγησης ενός βιβλίου θεωρώ πως είναι η θελκτικότητά του.

Και το «Νεραντζάκι με αγκάθια» είναι ακριβώς αυτό: ένα βιβλίο που δεν σε αφήνει να το βάλεις στην άκρη πριν το τελειώσεις κι ένα βιβλίο που σε ακολουθεί μέσα σου και αφού το τελειώσεις. Ένα βιβλίο σαν τη ζωή και σαν το νεραντζάκι, γλυκό και πικρό μαζί.

Σας ευχαριστώ.

Ο Γιώργος Βαγιωνής γεννήθηκε, ζει και εργάζεται στα Χανιά της Κρήτης. Ιατρός – Παιδοψυχίατρος στο επάγγελμα, είναι μέλος του Δ.Σ. της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Χανίων, της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδας και του Διατομεακού Συμβουλίου Τομέων Ψυχικής Υγείας της 7ης Υ.Π.Ε. Επιμελείται και παρουσιάζει την εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή «Παιδολογώντας», ενώ άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά και εφημερίδες.

ΣΤΗ
ΒΙΛΑ
ΣΒΑΡΤΣ

Γράφει η Τώνια Κατζουρού

Ένα απόγευμα που χάζενα στο ίντερνετ, πρόσεξα ένα όνομα που κάτι μου θύμιζε: Λεωνίδας Τζικάκης. Στίβοντας το μυαλό μου, θυμήθηκα! Ήταν ένας φίλος του πατέρα μου που περνούσε κάθε μέρα απ' το σπίτι μας με ένα καλάμι ψαρέματος στον ώμο – δεν υπήρχαν τα σπαστά τότε – και πάντα έλεγε ένα γεια, είτε όταν πήγαινε είτε όταν γύριζε. Όταν γύριζε ήταν καλύτερα γιατί πάντα άφηνε ένα μεζεδάκι, ένα ψαράκι, ένα χταποδάκι, κανέναν κάβουρα, «έτσι για το καλό» έλεγε. Ήταν προληπτικός και νόμιζε πως αν δεν αφήσει κάτι, δεν θα του άφηνε κι η θάλασσα το κάτι που χρειαζόταν αυτός και η οικογένειά του!

εκεί... Συνταγματάρχης δεν ήταν βέβαια, αλλά καμάρωνε και τέντωνε λίγο τον λαιμό του, να φανεί πιο ψηλός, γιατί ο Λεωνίδας τον περνούσε ένα κεφάλι.

-Γεια σου Λεωνιδάκο, αντιγύριζε ο κοντός ενωμοτάρχης, για να μειώσει τη διαφορά τους στο ύψος και να τονίσει τη διαφορά τους στην κοινωνία.

Ο Βαρουδάς είχε έναν γιο, τον Φάνη, μικρότερό μου αλλά βαρούσε άσχημα. Κάθε μέρα του άρεσε να κυνηγά όλα τα παιδιά της γειτονιάς, να τα ρίχνει κάτω και να τους δίνει μερικές φάπες. Τα γόνάτά μου ως τα 12 χρόνια μου ήταν συνέχεια πληγια-

λοιπόν, στο ξύλο ο Φάβας μόλις τον έβλεπε, ο Περικλής αμυνόταν σθεναρά, αλλά στο τέλος έφευγε τρέχοντας μήπως φανεί ο συνταγματάρχης, και μετά ο Φάνης στρεφόταν σε μένα.

Τα περισσότερα απογεύματα μαζευόμασταν στον περίβολο της χωροφυλακής όλα τα πιτσιρίκια της περιοχής, γιατί οι χωροφύλακες μας άφηναν να παίζουμε εκεί λόγω του φάβα, να μας επιβλέπουν κιόλας και ίσως για να ακούνε τι λέμε για τα σπίτια μας. Μετεμφυλιακή εποχή βλέπεις και όλα είχαν σημασία. Το αγαπημένο μας παιχνίδι ήταν το κρυφτό, γιατί ήταν τεράστιος ο κήπος, είχε πολλά δέντρα, θάμνους, παρτέρια και είχε και την ίδια τη βίλα!

Αχ, αυτή η βίλα! Ένα παραμύθι από μόνη της! Τι υπέροχη διπλή σκάλα που είχε μπροστά, τι τεράστια δωμάτια, τι τοιχογραφίες με ζωγραφιές ρομαντικές αλλά και τρομαχτικές, που τις είχαν φτιάξει οι Γερμανοί στην Κατοχή κι έδειχναν βομβαρδισμούς και φωτιές. Εμείς δεν είχαμε προλάβει αυτή την εποχή και το μόνο που ξέραμε ήταν διηγήσεις των γονιών μας και κάτι τέτοιες εικόνες, που βλέπαμε και σε άλλα μεγάλα παλιά σπίτια στην περιοχή. Κάθε βράδυ, η προσευχή μας κατέληγε στο «και βοήθα Παναγίτσα μου, να μη γίνει πόλεμος!»

Κρυβόμασταν κι εκεί, λοιπόν, και κρυφουαυμάζαμε το μεγαλείο του κτιρίου. Όμως, αυτό το παλατάκι είχε και τα τρομακτικά του μυστικά. Στο ημιυπόγειο ήταν ένας χώρος που ήταν το γραφείο του διοικητή και κάτι άλλα δωματιάκια σαν αποθήκες, και από την άλλη μεριά της σκάλας ήταν τα κρατητήρια («φυλακή» το λέγαμε εμείς γιατί είχε κάγκελα στα παράθυρα). Εκεί έφερναν όσους έπιαναν να παρανομούν στην περιοχή και τους έκλειναν για κάμποσες μέρες, μέχρι να τους πήγαιναν κάπου αλλού που εμείς δεν ξέραμε. Ακουγάμε φωνές πότε-πότε, αλλά από τον δρόμο, γιατί κάποιες φορές δεν μας άφηναν να μπαίνουμε στον κήπο.

«Απαγορεύεται», μας έλεγαν. Και ήταν λέξη φοβερή!

Μια μέρα, αναζητήσαμε τον κυρ Λεωνίδα.

Χαλέπα, φωτογραφία:
Αθηνά Γαλανάκη

Το σπίτι μας ήταν στη Χαλέπα, δίπλα στη βίλα Σβαρτς. Τότε τη λέγαμε βίλα του Κρούγερ ή χωροφυλακή γιατί, μαζί με τον τεράστιο περίβολό της, αποτελούσε το αστυνομικό τμήμα Χαλέπας που ήταν και το μηχανοστάσιο της χωροφυλακής. Είχε πλήθος χωροφυλάκων και έναν διοικητή-κέρβερο, τον Βαρουδά, που είχε σε πλήρη τάξη την περιοχή του.

Ο κυρ Λεωνίδας, είχε καλές σχέσεις με τον Βαρουδά, τουλάχιστον φαινομενικά

-Καλησπέρα, συνταγματάρχα μου, του έλεγε τα απογεύματα που περνούσε από

σμένα. Αλλά, άντε να παραπονεθείς στον συνταγματάρχη. Αυτός τα έβλεπε αλλά «δε βαριέσαι, τι να κάνουμε, αγόρι είναι», έλεγε και κρυφοκαμάρωνε για το αντίγραφό του.

Ο Λεωνίδας είχε κι αυτός έναν γιο, τον Περικλή, στην ηλικία του Φάνη, που ήταν πειραχτήρι και είχε πολύ χιούμορ! Αυτός ήταν ευγενικός. Όμως, είχε τη φαεινή ιδέα να ταιριάζει τα αρχικά του Φάνη, «Φ» και «Β» και να τον πει «Φάβας». Καλά, η φάβα ήταν το χειρότερό μας φαγητό, όλων όσων γνώριζα, (εκτός από τις μαμάδες μας) και ήταν φριχτό να σε πουν έτσι! Τον πλάκωνε,

Δεν υπήρχαν και τηλέφωνα, να πάρουμε να ρωτήσουμε... Μάθαμε όμως από κάτι γειτόνους ότι ήταν άρρωστος και δεν έβγαινε καθόλου από το σπίτι. Ούτε ο Περικλής εμφανιζόταν.

Ο Φάβας, έλεγε: «εγώ ξέρω, αλλά δεν λέω».

Τέλος πάντων, παιδιά ήμασταν και δεν μας απασχολούσαν τα προβλήματα των μεγάλων. Γελούσαμε με τους προβληματικούς της γειτονιάς, κάτι μέθυσους και κάτι μισότριβους που τριγύριζαν εκεί, και ασχολούμασταν με τα δικά μας θέματα, βώλους, κάρτες, κρυψώνες, ξυλίκι, καμάκι και άλλα μαγικά! Μια μέρα, θυμάμαι πως ήρθε η γυναίκα του κυρ Λεωνίδα στο σπίτι μας, κλαίγοντας... Δεν κατάλαβα γιατί... Θυμάμαι μόνο που την άκουσα να λέει: «αχ, κυρί-α Έλλη μου, τον έχασα και μ' έκαψε».

-Σ' έκαψε; πετάχτηκε εγώ! Να βάλεις αλεύρι!

Η γυναίκα, χαμογέλασε συγκαταβατικά, μέσα από τα δάκρυά της, αλλά κανείς άλλος δεν μου έδωσε σημασία κι έτσι πήγα μέσα και ασχολήθηκα με άλλα...

Τον κυρ Λεωνίδα δεν τον ξανάδα. Είχε πεθάνει αλλά δεν τον αναζήτησα και πολύ, γιατί όταν είσαι μικρός θεωρείς ότι όλοι είναι γέροι και πεθαίνουν εκτός από τους γονείς σου που απαγορεύεται να πεθάνουν! Με τον καιρό, εγκαταλείφθηκε η βίλα από την χωροφυλακή, πουλήθηκε ένα μέρος του κήπου της κι έγινε σουπερ-μάρκετ και το κλασικό κτίριο ρήμαξε κι άρχισε να γκρεμίζεται, όπως και τα περισσότερα όνειρα που κάναμε παιδιά.

Όλα αυτά μου ήρθαν στο μυαλό σαν χεί-

μαρρος με το που θυμήθηκα το όνομα! Σίγουρα θα ήταν συγγενής αυτός με τον κυρ Λεωνίδα. Μπορεί και εγγονός. Αποφάσισα να του γράψω μερικά λόγια για να το διευκρινίσω. Και πράγματι, έτσι ήταν!

Τον συνάντησα σε έναν μισογκρεμισμένο κάβο, πίσω από το γηροκομείο, στην παλιά μου γειτονιά, τη Χαλέπα! Αυτός ο κάβος, ήταν κάτι σαν όριο, ανάμεσα στα κύματα και τη μπουνάτσα, που γαλήνευε στην από 'δω μεριά. Σχημάτιζε ένα παλιό πρόχειρο λιμανάκι, για τις ανάγκες των ταμπάκηδων

της περιοχής. Έμοιαζε σαν σύνορο ανάμεσα σε δυο κόσμους. Τον άγριο κόσμο, της βίας και της ζούγκλας και τον ήσυχο, αυτόν που ψάχνουμε κάθε μέρα, στη ζωή και στον ύπνο! Κι ανάμεσά τους, καθόταν... α! ο κυρ Λεωνίδας, νέος, φρέσκος κι ολοζώντανος! Κράτησα την αναπνοή μου! Τόση ομοιότη-τα;

Με είδε, μόνο όταν πλησίασα.

-Γεια σου, Λεωνίδα.

-Γεια σας! Τι κάνετε; με ρώτησε ευγενικά.

-Μια χαρά! Τι κάνει ο μπαμπάς σου; ζήτησα να μάθω.

-Ελπίζω να είναι καλά... συννέφιασε το βλέμμα του... Τον κηδέψαμε χτες.

-Αχ... Ο καημένος ο Περικλής, μου ξέφυγε εμένα σαν λυγμός.

Άλλο ένα κομμάτι της παιδικής μου ηλικίας που χανόταν.

-Ναι... Ο καημένος... επανέλαβε ο Λεωνίδας... Ξέρετε, ερχόταν εδώ πολύ συχνά, και ψάρευε. Έχει σκάρους εδώ και πολλά πετρόψαρα. Του τα είχε μάθει ο παππούς μου, ο Λεωνίδας, δεν ξέρω αν τον ξέρατε...

-Φυσικά, Λεωνίδα μου! Ολόιδιος είσαι!

-Μου το έλεγε ο πατέρας μου. Αλλά εγώ δεν τον γνώρισα, ξέρετε, κι ούτε φωτογραφία του έχουμε, εκτός που τον έχουμε φαντάρο σ' ένα κάδρο στο σπίτι της γιαγιάς. Ούτε γαμπρός δεν έβγαλε φωτογραφία. Δύσκολα εκείνα τα χρόνια... Όχι πως και σήμερα είναι καλύτερα. Αλλά να, μια φωτογραφία την έχεις όποια ώρα θέλεις και χωρίς φασαρίες. Να, δείτε, αυτός είναι, ήταν, ο μπαμπάς μου.

Άνοιξε το κινητό του και μου έδειξε. Ναι. Ήταν ο Περικλάκος μας, το ευγενικό παιδί,

με ίδια τα μάτια του όπως παιδί. Ίδιο και το ευγενικό χαμόγελο που το στεφάνωναν εδώ γραμμές και ένα λευκό γενάκι. Σαν να με αποχαιρετούσε, ήταν...

Θλιμμένο χαμόγελο. Γεμάτο μισοτελειωμένες φράσεις. Γεμάτο «θυμάσαι;» Γεμάτο με πατρικές απουσίες.

-Φυσικά και θυμάμαι, είπα σαν να απαντούσα και το παιδί με κοίταζε απορημένο. Αλλά μπορεί να κατανόησε το πρόβλημα της ηλικίας μου. Μονολογούν οι μεγάλοι.

-Και η γιαγιά σου, τι απέγινε; τον ρώτησα... Νέότερη από τη μαμά μου, που τη χάσαμε πέρυσι, ήταν!

-Ακολούθησε τον παππού δυο χρόνια μετά τον θάνατό του. Δεν άντεξε. Ξέρτε, δεν άφησε τίποτα ο παππούς, ούτε σύνταξη ούτε κάτι άλλο. Υπήρχε φοβερό πρόβλημα. Ο παππούς ήταν αριστέρας και τον είχαν απολύσει από δάσκαλο... Τалаιπωρήθηκε κι από έναν παλιό αστυνομικό που δεν τον άφηνε σε κλωρό κλαρί και έπαθε εγκεφαλικό. Από τη στενοχώρια της έπαθε το ίδιο και η γιαγιά μου.

-Και ο πατέρας σου; Πώς μεγάλωσε;
-Κάτι θείοι τον πήραν μαζί με τον αδερφό του και τους μεγάλωσαν. Αλλά ευτυχώς πρόκοψαν! Εγώ δεν έχω πολυστερηθεί. Μόνο τώρα τελευταία με αυτούς που μας έφεραν ως εδώ. Αλλά τις σας λέω τώρα... Θέλετε να πάμε μέχρι τη μαμά μου να σας φτιάξει καφέ; Από χτες, θα έχει φτιάξει και 50.

Είπαμε κι άλλα, μέχρι να φτάσουμε στο πατρικό του. Για τη γειτονιά, για τους νέους γείτονες, για τις προόδους του, για τον υπέροχο μπαμπά του. Εγώ του μίλησα για την εποχή που παίζαμε στη βίλα και για τα υπόλοιπα παιδιά που ήταν φίλοι του πατέρα του, αλλά έβλεπα πως συνέχεια έφταναν σε ένα κενό που δεν ήξερα πώς να γεμίσω. Ήταν το κενό του θανάτου του, που για μένα είχε συμβεί τότε, στην ηλικία των 10...

(Κάθε ομοιότητα με ονόματα και καταστάσεις, είναι εντελώς τυχαία. Μόνο η περιγραφή της βίλας, είναι ακριβής)!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΟΥΝΤΖΗΣ

ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΜΟΥ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Σαν αυγουστιάτικος ιβίσκος φύτευσα σε αυτό τον μαραμένο κήπο που ονόμασα ζωή
Φίτωσα στα σπλάχνα της καθώς με πότιζε η αποπνικτική υγρασία του καλοκαιριού
Τεννθήκα από το όργωμα της γης, με έθρεψαν οι φιλήδονες απολαύσεις του ήλιου
και της βροχής

Έσκασε ο σπόρος μου, κόκκινοι ανθοί πετάχτηκαν!

Τα πέταλα μου δάκρυσαν με μιας και μοσχοβόλησαν το ερεθισμένο και ξερό χώμα
Μεγάλωσα με τις εποχές

με έμαθαν να αποδημώ σαν χελιδόνι μέσα σε σμήνη από όνειρα,

να μεταναστεύω σε ηλιόλουστα ανοιξιάτικα καρπερά λιβάδια,

σε καλοκαιρινούς υδάτινους κόλπους,

σε χρυσοκίτρινες φθινοπωρινές πλατείες

και στις χιονισμένες ραχοκοκαλιές της γης

Οι μήνες μου έδωσαν μιλιάρη, συλλαβίζα τις λέξεις που συνέθετε ο άνεμος και το θρόισμα των φύλλων

Λέξεις που μετέφεραν τα κύματα της θάλασσας στην ακτή μέσα σε χιλιοταξιδεμένες βάρκες

Οι εβδομάδες μου σκάλισαν δύο πόδια και μου έμαθαν να περπατώ, να στέκομαι όρθιος και περήφανος επάνω το κοτσάνι μου!

Ενώ οι μέρες, οι ώρες και τα λεπτά άρμεγαν τους κρατήρες της γης και με ταΐζαν γάλα, μέχρι που έγινε ένα ενήλικο λουλούδι και άρχισα να ανακαλύπτω το σώμα μου
Ήμουν διαφορετικό από όλα τα άλλα

Κάτω από τα στήθη μου δεν είχα πνεύμονες

Περίτεχνα βράγχια στόλιζαν τον μακρύ λαιμό μου!

Είμαι ένα υδρόβιο πλάσμα με μεταλλικά λέπια, απολαμβάνω περιπέτειες σε ύφαλους με κοράλλια και πολύτιμους θησαυρούς, σε λίμνες με γλυκά νερά και ολόλευκα βότσαλα

Ανεβαίνω στις ράχες των δελφινιών και ακολουθώ τα καΐκια με τους ψαράδες που έφαχναν όμορφες γοργόνες

Δεν είναι μόνο ο ωκεανός η λύτρωση μου!

Κουβαλώ ένα ζευγάρι αετίσια φτερά στην πλάτη μου, γεμάτα χρυσά και λαμπερά πούπουλα

Με ένα πέταγμα φτάνω στην γαλανή ματιά του ουρανού και διηγούμαι στα σύννεφα τα νομαδικά ταξίδια μου

Προστατεύω τους γλάρους και τους πελαργούς, τους μαθαίνω να πετούν πιο ανάλαφρα, όπως πετούν οι πεταλούδες με τα κεντητά φτερά τους

Κλέβω λίγο μπλε χρώμα από την ουράνια σκεπή και το μοιράζω στα θλιμμένα και γκριζωπά πρόσωπα των ανθρώπων

Μα δεν φτάνουν μόνο τα βράγχια και τα φτερά!

Έχω και τέσσερα δυνατά πόδια, δυνατά σαν των αλόγων

Καλπάζω στις αμμοθίνες του γιαλού δίχως πέταλα

Η άμμος κολλάει στην οπλή μου και η χαίτη μου λικνίζεται με τις μυσταγωγικές μελωδίες που τραγουδάει ο ιππέας μου, ο θεός Ορφέας

Είμαι ένα μυθικό πλάσμα, ένας υδρόβιος Πήγασος, μια σύγχρονη σφίγγα που σπαρταράει σαν φρέσκο ψάρι!

Άχχχ τι όμορφα που είναι τα όνειρα, απόκτημα της φαντασίας μου, είναι η ασπίδα μου σε αυτό τον ρευστό και ασαφή κόσμο!

Ένα μοναχικό χρυσόφαρο είμαι σε αυτή την θολή γυάλα

Νομίζει κανείς πως τα επέλεξα όλα αυτά;

Σε ξύλινους αργαλειούς με λαμπερές κλωστές υφαίνω την φαντασία μου για να συνεχίσω να ζω...

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Βάσει τῶν κάτωθι γεγονότων καὶ ἐξακριβώσεων προσδιορίζεται ἡ ἀστυνομικὴ ὥρα ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ μετ' ἀμέσου ἰσχύος ἡ 22α:

1) Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην Μαΐτου ὑπεξήρεθῃ ἡ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως κυματίζουσα γερμανικὴ πολεμικὴ σημαία παρ' ἀγνώστων δραστῶν. Διενεργοῦνται αὐστηραὶ ἀνακρίσεις. Οἱ ἔνοχοι καὶ συνεργοὶ αὐτῶν θὰ τιμωρηθῶσι διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου.

2) Ὁ τύπος καὶ ἡ δημοσία γνώμη πάντων τῶν στρωμάτων τοῦ λαοῦ ἐκφράζονται ἀκόμη πάντοτε μετ' ἐκδήλου συμπαθείας ὑπὲρ τῶν ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης ἐκδιωχθέντων Ἀγγλῶν.

3) Τὰ γεγονότα ἐν Κρήτῃ, αἱ παρὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον διαπραχθεῖσαι κακοποιήσεις ἐναντίον Γερμανῶν αἰχμαλώτων ὅχι μόνον δὲν συζητοῦνται μετ' ἀποστροφῆς, ἀλλ' εἰς εὐρεῖς κύκλους καὶ μάλιστα μετ' εὐαρεσκείας.

4) Ὑπὲρ Ἀγγλῶν αἰχμαλώτων παρετηρήθησαν, παρὰ τὴν σχετικὴν ἀπαγόρευσιν, ἐπανειλημμένως ἐκδηλώσεις συμπαθείας (προσφορὰ δώρων, ἀνθέων, καρπῶν, σιγαρέττων κλπ.).

Αἱ τοιαῦται ἐκδηλώσεις γίνονται ἀνεκταὶ ἐκ μέρους τῆς ἐλληνικῆς ἀστυνομίας ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν ἀντέδρασε μεθ' ὅλων τῶν εἰς διάθεσιν αὐτῆς εὐρισκομένων μέσων.

5) Ἡ συμπεριφορὰ εὐρυτέρων κύκλων τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐναντι τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐγένετο καὶ πάλιν ὀλιγώτερον φιλική.

6) Ἡ αἰσχροκέρδεια ἐν Ἀθήναις ὑπερέβη πᾶν μέτρον χωρὶς αἱ ἀρμόδιαι ἀρχαὶ νὰ προβαίνουν εἰς τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα καταστολῆς.

7) Σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἐμπορεύματα πωλοῦνται ἐν Ἀθήναις πρὸς τοὺς Γερμανοὺς στρατιωτικοὺς εἰς σημαντικῶς ἀνωτέρας τιμὰς παρὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Αἱ γερμανικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ προσεπάθησαν μέχρι σήμερον νὰ συμπεριφερθῶσι πρὸς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εὐμενῶς. Ἐν περιπτῶσει καθ' ἣν αἱ διαταγαὶ τῶν ἐνόπλων γερμανικῶν Δυνάμεων δὲν θέλουσιν εἰσακουσθῇ αὐταὶ θὰ ἐπιβάλωσι μετὰ λύπης τῶν αὐστηροτάτας κυρώσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Μαΐου 1941
Ο ΦΡΟΥΡΑΡΧΟΣ

Χριστίνα Βεριβάκη

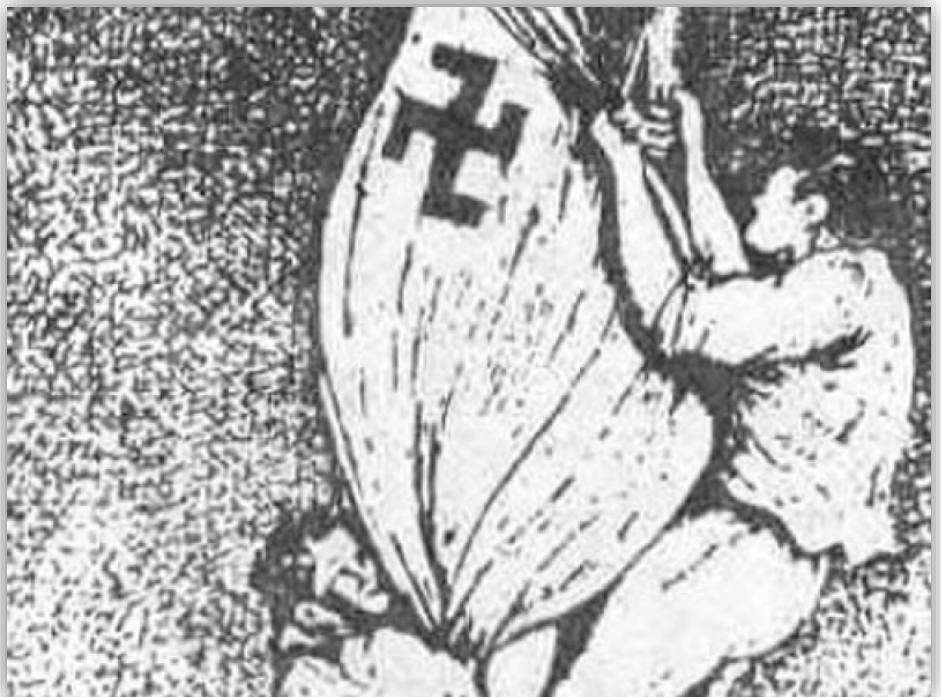
Η αμνησία

Για τον Μανώλη Τλέζο

Η βροχή ξεπλένει
Τη λάσπη
Από τις λαμαρίνες και τα τζάμια.
Φυάκια με λαδωμένα νερά
Τρέχουν με ορμή
Ανάμεσα από τα πόδια σου.
Μονάχα για λίγο καταφέρνεις
Να το σκάσεις ξυπόλητος
Από το άσυλο
Των παρανοϊκών σκιών και της ασυδοσίας.
Θέλεις
Να περπατήσεις με τα πόδια γυμνά
Το χρώμα
Που βράζει αίμα και ιδρώτα.
Κοντοστεκέσαι και μυρίζεις
Το καθαρό γρασίδι.
Ο τόπος καθαίρισε.
Η βροχή συνεχίζει να πέφτει
Πάνω στο κεφάλι σου.
Γίνεσαι μούσκεμα
Μα δεν σε νοιάζει.
Τελάς και δακρύξεις μαζί.
Νιώθεις να λυτράνεσαι και να ξεχνάς.
Η ευωδιά των γαρύφαλλων
Επαναφέρουν την μνήμη.
Ο ιστός των στιγμών
Κονταροχτυπιέται με τον άνεμο
Της ιστορίας και του αβέβαιου λεπτού.
Νιώθεις στο κεφάλι σου
Να πέφτουνε βολίδες και καρφιά.
Παρακαλείς να σε συντροφεύει
Η αμνησία
Για να σταματήσεις να πονάς.
Δεν μπορείς να σιγήσεις
Τον ύμνο των ευθυμήσεων.

Η αμνησία
Είναι ένα κουστούμι
Φαμμένο
Για το κορμί
Των μικρών ανθρώπων.
Όχι για σένα.
Μην προσπαθείς να ξεχάσεις.
Δεν θα ξεχάσεις, ούτε θα ξεχαστείς.
Κάποιοι αγνοούν, ναι.
Θα προσπαθήσουν
Να πετάξουν μελάνι

Σ' ότι αγάπησες.
Μα εσύ ξέρεις
Να προφυλάσσεις
Το αγαθό σου.
Την καρδιά σου.
Μην παρακαλές την αμνησία.
Είναι το κουστούμι
Των μικρών ανθρώπων.

Άρια Αθανασάκη

Μοναξιά ιογενής

Έρημη πόλη – άμοιρη πόλη,
η καρδιά σου σταμάτησε να χτυπάει για λίγο,
οι δρόμοι άδειασαν,
κάποια σκόρπια και άδεια βλέμματα,
ο αδιόρατος φόβος για τον πλησίον
– τώρα – πιο έντονος,
ακόμα και τ' αδέσποτα κρυφτήκαν,
μυρίστηκαν το φόβο μας – ξανά –
τους φόβους για Όλα.

* * *

Ένας άλλος εχθρός – μια νέα απειλή
Πώς να ξορκίσεις το κακό του ανθρώπου
στον άνθρωπο,
τον παμφάγο και άπληστο,
Ποιός να νικήσει τον ιό
της μεταδοσιμότητας
και της παράλογης μας ύπαρξης
που μηδενίζεται
στην έλλειψη του αντισηπτικού!

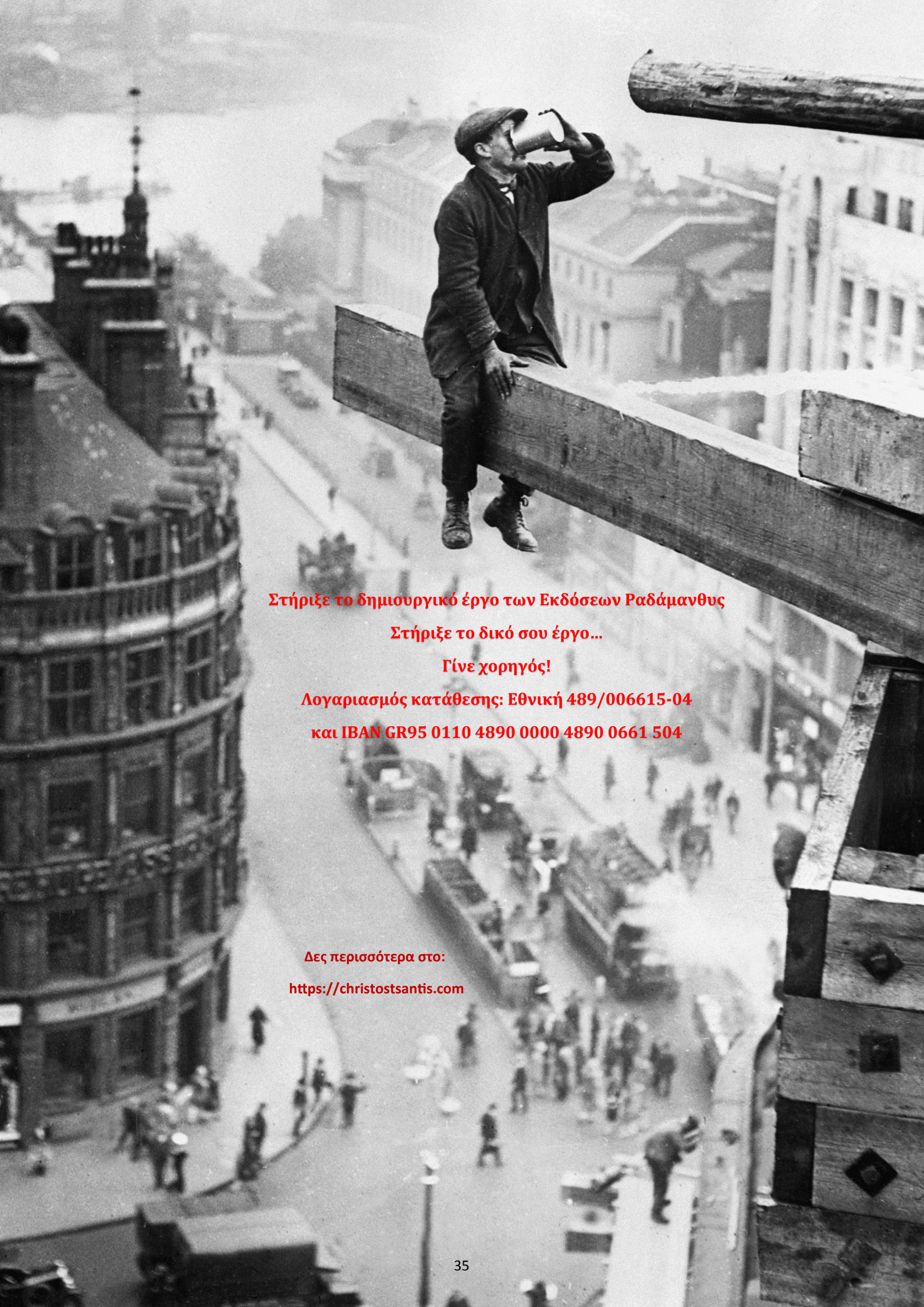

Αργυρώ Λουλαδάκη

Ο Τέροντας

Έτσι που απόμεινες
βουβός ακίνητος
στην άκρη του σπιτιού
ένας ίσκιος· για τα περασμένα
(ίσως και γι' αυτά που θά 'ρθουν;)
Μόνο εσύ γνωρίζεις
άθελά σου!
Εικόνες δίχως διαδοχή
ανάκατες μπροστά στα μάτια σου
ο χρόνος
ασύστατα τα γεγονότα-αγέννητα
ακόμα· μήτρες που κυοφορούν
παράφορα παράτολμα το μέλλον
εμπρός σου!

Στήριξε το δημιουργικό έργο των Εκδόσεων Ραδάμανθους

Στήριξε το δικό σου έργο...

Γίνε χορηγός!

Λογαριασμός κατάθεσης: Εθνική 489/006615-04

και IBAN GR95 0110 4890 0000 4890 0661 504

Δες περισσότερα στο:

<https://christostsantis.com>

Επόμενη συνάντηση... ?